

భారతీసాక్షాత్కారము

శ్రీ జటప్రోలు సంస్థానాధీశ్వరి

ధర్మకల్పవల్లి

శ్రీ శ్రీ సురభివేంకటరత్నమాంబా

మహారాజీమతల్లిగారికి

భక్తిపూర్వకముగా సమర్పితము.

—♦ అంకితము. ♦—

రతనాంబికాకృపకుఁ జేరినవారలు భక్తులైరి, శ్రీ
వారిదయాసముద్రము నపారిము, తద్రస మెల్లవేళఁ జే
కూరినవారు ధన్యులు నకుంతితభక్తులు నైరి; కాన శ్రీ
వారిదె జన్మమన్న మఱి వారిదె పుణ్యమటన్నఁ జూడఁగన్॥

౧॥ కోరినవెంటనే తమ రకుంతితభావముఁ బొదుకొల్పి నా
భారతీసత్కర్త వినుచు భాగ్యముఁ దద్దయఁజేమతోడఁ జే
కూరిచినట్టి మీదుకృపకుఁ గడుమెచ్చినవాడనొట నిం
డారినభక్తితోడుత సమర్పణఁజేసితి రత్నమాంబికా॥ 2

౨॥ మీవలెఁ దెల్లుబాసపయి మిక్కుటమైనక్రియంబుఁ జూపు ధా
త్రివరు లేరి? దేశికుని దేవునిబోలె భజించువార లీ
భూవలయా నుండిరె? ప్రమోదరసంబున నన్నుఁదేల్పు శ్రీ
దేవివిగాన నాదగునదృష్టము పండెను రత్నమాంబికా॥ 3

౩॥ భారతీసాక్షాత్కారము శ్రీరత్నాంబ కొసఁగి కృతకృత్యుడనైతిన్
శ్రీరత్నలక్ష్మీసన్నిధి నోచారంగాఁ జదివెడనోము ఫలించెన్॥ 4

ఉ॥ పావనమైన యీ సురభివంశముఁ జొచ్చెడుభాగ్య ముండుటన్
 బావనమైనసత్కృతిని వ్రాసెడుపుణ్యము నాకుఁ గల్గుటన్
 దేవినిఁగూర్చినట్టికత దేవికినిచ్చుట మంచిదంచు భూ
 దేవికి రత్నమాంబికకుఁ దిన్ననికానగ నీయఁగల్గితిన్॥ 5

ఉ॥ పావనసత్కృతిన్ సురభివంశపురాజ్ఞికి రత్నమాంబకున్
 జేవదలిర్ప నంకితముఁజేసెడుభాగ్యము శ్రీసరస్వతీ
 దేవి యనుగ్రహించె నిక దేనికి లోపముగల్గదంచు లో
 భావనసేయుచుంటిని నృపాలురు దైవసమానులౌటచేన్॥ 6

గీ॥ “సప్తసంతానములలోఁ బ్రశస్తిఁ గాంచి
 ఖలము గాకుండునది ధాత్రిఁ గృతియ” గాన
 నందు నీకృతి వాణీకృపా దరమున
 వెలసెఁగావునఁ బ్రకటించుఫలముఁ గొమ్మ॥ 7

క॥ ననుఁ గన్నతల్లిరీతిగ
 ననయముఁ బోషించు రత్నమాంబాసతినిన్
 మనమునఁ గొల్చుటకంటె
 ఘనమై తనరారునట్టి కార్యము గలదే?॥ 8

ఉ॥ వేయి వచింపనేల? పదివేలు రచింపఁగనేల? నాకు నా
 ప్యాయమెసంగఁజేసితి రచారకృపా కవిత్వార్ద్రదృష్టిలో
 నాయెడఁ బుత్రభావము ఘనంబుగఁ జూపుచుఁ గాన మీకు దీ
 ఘ్నయువు నిచ్చుఁగాతఁ బరమాత్ముఁడు వేంకటరత్నమాంబికా!॥ 9

కృతియటభారతీసాక్షా
 త్కృతియట; కథయటసరస్వతీ స్తవమట; యా
 కృతిఁగొన్నది రత్నాంబా
 సతియట; నాకింతకంటెసత్కృతిగలదే?॥ 10

ఇట్లుబుధజనవిధేయుఁడు

రా మ సు బ్బా రా యు డు

—❖— ధర్మకల్పవల్లి భక్తి తత్త్వము —❖—

❖ శ్రీలకుఁ బుట్టినిల్లు కవిశేఖరసంతతి కాటపట్టు స
 చ్చీలికి వాసయోగ్యము సుగ్రీజసంబుందముపట్టుఁగొమ్ము; యు
 ద్వేలపరాక్రమంబునకుఁ దెచ్చికి విద్యకు నునిగి-పట్టు; భూ
 పాలురకుఁ నిదర్శనము భవ్యము శ్రీజటప్రోలు భూస్థలిఁ॥

1

సీ॥ ఏయమ్మహృదయాబ్జ మేపారుకరుణాల
 వాలమై నానాఁడు వరలుచుండు
 నేసాధ్వి పతిభక్తి నెనలేనిసాభాగ్య
 కాంతుల నెంతేనిఁ గ్రాలుచుండు
 నేతల్లి తా ధరాధీశ్వరియై యశ
 మెల్లడవెదఁజల్లి యిమ్ముఁగాంచు
 నేమాత దానధర్మేష్టికార్యముల్
 సేయుచు మిగులఁ బ్రసిద్ధిసొందు

గీ॥ నట్టి శ్రీసురభికుల రత్నాంబ లక్ష్మ
 రాడ్విభుసతియై రాణియై ప్రజలఁ బ్రజలఁ
 బోలె ననురాగరసమునఁ బ్రోచుచుండుఁ
 గొల్లపురిరాజ్యలక్ష్మి కేకొడువలేక॥

2

సీ॥ పూర్వులపద్ధతిఁ బూనంగఁగాఁబోలుఁ
 గవిసంతతిని దయఁగాంతు వీవు
 పూర్వుల సద్భక్తిఁ బోషింపఁగాఁబోలు
 దేవకార్యమ్మలఁ దీర్తు వీవు
 పూర్వుల సతీ-ర్తి భూషింపఁగాఁబోలుఁ
 గులధర్మములనెల్ల నిలుపు దీవు
 పూర్వుల యాచారముల్ నూపఁగాఁబోలు
 నయదయారసముఁ గన్పఱతువీవు

గీ॥ దయయు సత్యంబు ధర్మంబు చాటకుండఁ
బ్రజల నెంతేనిఁ బ్రావంగఁ బాల్పడిన త్వ
దీయ తత్వప్రకాశంబు తేటవడఁగ
రాజ్యపాలన సేయుదు రత్నమాంబ॥

3

సీ॥ బీదసాదులఁ బేర్చి నాదరింతువనంగఁ
దల్లి! యిందున్న సత్రమ్ము సాక్షి
విద్యాభిమానంబు వీడ వెప్పుడనంగఁ
బాతకాలాప్త సత్రుతిథి సాక్షి
నిజరాజ్యజనుల మన్నించి కాతువనంగఁ
బ్రజలుసూపెడు రాజభక్తి సాక్షి
పతియాజ్ఞఁ దలఁదాల్చి పాలించెదవనంగ
రాజ్య పాలనకళా ప్రాధి సాక్షి

గీ॥ దినదినమున నీరీతి వృద్ధియగుచుండ
భక్తిభావంబు లెంతేనిఁ బరిధిల్ల
జ్ఞాన వైరాగ్య సంపత్తిఁ గనుచుఁ దల్లి!
బ్రతుకుమా నూఱువత్సరాల్ ప్రజలకొఱకు॥

4

శీ॥ రాజగు లక్ష్మరాడ్విభుఁడు రాగముమీరంగ నాదరించి, వి
భ్రాజితవైభవంబు లలరన్ దగనిచ్చి కృతార్థుఁడేసి న
న్నోజఁ గృపామర్తి సుతుని కొజ్జగఁడేసి ప్రియంబుఁజూపుటన్
రాజిలుచుంటిఁ గొల్లపురరాజ్యమునందున సౌఖ్యలీలల్॥

5

చ॥ మఱచియెఱుంగవీపు వినుమా యలలక్ష్మణభూవరుండు నా
దరమువహించి నా కభయదానముఁ జేసెనటంచు వెంటనే
కరమునురక్తి నాయునికిఁ గన్గొనిరమ్మని వ్రాసినారొగిన్
మఱువఁదలంచినన్ మఱువ నాతరమా క్షణకాలమేనియున్॥

6

శ్రీ॥ కొల్లపురంబదేడ? ననుఁ గూరిమి భక్తినిఁ బిల్చుటేడ? నే
నల్లనవచ్చుటేడ? నను నంతగఁ బ్రేమనుజూచుటేడ? సం
పుల్లముగా మనోంబుజము భూరిధనంబుల నిచ్చుటేడ? రం
జిల్లంగఁజే యుటేడ? గడుఁజిత్రము దైవనియోగ మొత్తయున్॥ 7

శ్రీ॥ కారుణికత్వమున్ గలిగి కాంతలలోపల మేలుబంతివై
భారుణి సర్వధర్మములు తత్పరతఁ గొని నిర్వహించుటన్
గోరి నుతింతు రెల్లరు నకుంతితభక్తినిఁ బాచుకొల్పి శ్రీ
వారి దయాసముద్రము నపారము గాదె ధరాతలమ్మున్॥ 8

శ్రీ॥ విదితమనంబుతోడ నల వేల్పులు సైతము స్తోత్రపాఠముల్
గడుకొనురీతి నిచ్చలును గానముసేయరె? రత్నమాంబికా
హృదయము కోమలం బరుచు నేర్పడఁ జేయుచువెప్పుడైన నే
కొదువయులేక భూప్రజలకున్ దగురీతిని గారవించుచున్॥ 9

గీ॥ రాజ కవిరాజ బాంధవ్య మోజ నెఱిగి
నాదు కవితాప్రచార సందర్భమునకు
రాజపోషకత్వ మొసంగి ప్రభుతమిఱుఁ
గరుణతోఁ గాంచుచుండుట ఘనముగాదె?॥ 10

శ్రీ॥ నాకల మెప్పుడైనఁ దమనామసువర్ణములే లిఖించు న
స్తోకపు భక్తిభావములతోడ వచించు భవత్ప్రభావమున్
వాకొను దేశదేశములఁ బ్రతికల్గఁ బ్రకటింపఁజేసి మీ
శ్రీకమనీయకీర్తులను జెప్పకయుండదు రత్నమాంబికా॥ 11

శ్రీ॥ భక్తిగలట్టివాడ నల బ్రాహ్మణుండన్ గవితారసజ్ఞుడన్
రక్తిగలట్టికావ్యములు వ్రాసెను నేర్పుగలట్టివాడ నా
శక్తికొలంది మిమ్మెప్పుడు శ్రీధృగఁ గొల్చుచునున్నవాడ నా
సక్తిగలట్టివాడఁ బరుషంబులు పల్కనివాడఁ దల్లిరో॥ 12

ము॥ పదునారేడులనుండి మీదుకృపకు బాత్రుండనై భక్తితో
ముదహాకీర్తిగఁ గొల్పుచుంటినిగా భూదేవివంచెంచి నక
బద్దిలంబొప్పుగఁ జూచుచుంటి రటులే వాత్సల్య మేపార మీ
మైదలలో నమ్మి భజించుభక్తుడను దల్లి! కావు మెక్కాలము॥ 13

ము॥ కంటికిరెప్పవోలె నను గాదిలిపుత్రునిరీతిఁ జూచి మీ
న్నంటఁగ నుబ్బురీతి గురుఁడంచును గౌరవమొప్పుజేసి య
న్నింటను దృప్తుఁజేసితిరి నెచ్చెలితోడ సుతత్రయంబుతో
నుంటి సుఖంబుఁగాంచి తనువుండినదాక భజింతు నమ్మరో॥ 14

ము॥ పదునారేడులనుండి తల్లివలె నాప్రాణంబురక్షించి యా
పదలందుఁ గనురెప్పవోలె సతముఁ బ్రాపించుఁ జోషించి సం
పదవీఱు సతిభిక్షుపెట్టి సుతులఁ భద్రంబుగాఁజూచి స
మ్మదమొప్పుఁ గను రత్నమాంబ కగుతఁ బూర్ణాయురారోగ్యముల్

ము॥ ఏనపుడేగుదెంచెదనో యిచ్చటి కప్పుడె రత్నలక్ష్మి నా
పై నెనరూని పద్యములువ్రాయఁగఁ బ్రోద్బల మిచ్చుచుండు నీ
మానితభాగ్యమందుటకు మాతృకటాక్షమె యూత నాకు మీ
ధ్యానముదక్క వేటువిషయం బెద కెక్కదు రత్నమాంబికా॥ 15

ము॥ వేలకొలంది భూప్రజలప్రీతికిఁ దావలమా విధమ్మునక
బాలనసేయు మీ సుగుణపద్ధతి తోడినృపాలకోటికక
శీలమనంగ నిట్టిదని చెప్పెడిరీతిగ నుండె రత్నల
క్ష్మ్యాలయమే నిదర్శనమునయ్యెడు వేంకటరత్నమాంబికా॥ 16

ము॥ శ్రీరతనాంబికాసతి వచింపఁగ నేటికిఁ గ్రొత్తఁజేయుచుక
మీరు పరోపకారగుణమే గుణమంచుఁ దలంచుతల్లు లై
నారని దైవమన్నఁ గడునమ్మికఁ గాంచినవారలంచు దై
వాదిన భక్తితత్పరత వారక పొందినవారలం చొగి॥ 17

చ॥ ఎట్టిముహూర్తమందు బుధులెల్లరు దీవనసేయ ధైర్యమున్
నెట్లుచు రత్నలక్ష్మి నిట నేర్చున స్థాపనఁజేసినారో? మీ
కెట్టికొఱుత లేదుగద; యింతటఁ జాత్రునిఁగాంచుభాగ్యమున్
గట్టిగనుండఁ దేవికృపగల్గుటఁజేసి మహాదయమ్మున్॥ 19

చ॥ వేలకువేలు గుంపులుగ వేడకదలిర్పఁగ వచ్చుచుందు రీ
యాలయమన్న నెమ్మనమునం దధికంబగుభక్తియుంట మీ
పాలనమందు సౌఖ్యము నవారిగఁ గాంచుచునుంట మీ దయా
శ్రీలను వీడిపోఁగలరె? చెప్పుమ వేంకటరత్నమాంబికా॥ 20

చ॥ మీసుకృతుంబు గొప్పదినుమీ పలుమాటలు నెప్పనేటికి
భూసురులన్న దైవమన మొక్కుచునుందురు భక్తిపెంపునన్
జేసి దయాస్వభావమని చెప్పకచెప్పును మీమనంబు నే
వీసమునైనఁగాని కనుపింపదు లోపము మీగుణమ్ములన్॥ 21

చ॥ మతిమంతుల్ నుతియింప సొంపలర శ్రీమత్కృష్ణకల్యాణముల్
ప్రతిసంవత్సరమందు మీనగరిలో భాగ్యంబు దైవారఁగా
హితులున్ స్నేహితులున్ బురోహితులు మీ మెల్లప్పు డీవింప న
మృతిఁ జేయించెడు మీదుధర్మగుణసామ్రాజ్యంబె మీ మోముతాన్॥ 22

చ॥ రాజ్ఞీరత్నము రత్నమాంబకృపచేఁ బ్రావీణ్యమేపార లో
కజ్ఞానమ్మును గాంచు యాత్రలకు వేడక బోయినాడఁజమీ
విజ్ఞానమ్మును గాంచు సత్పదవి సత్ప్రేమాన నాకిచ్చె; న
ర్వజ్ఞం డోముత నట్టిలోకజనని రత్నంబరాజ్ఞీమణిన్॥ 23

చ॥ సాలగ్రామము విష్ణుపాదసరసీజాతంబు శ్రీవారణా
సీ లింగం బను నొక్కచిత్రపటమున్ శ్రీపాండురంకేశ్వర
శ్రీలీలల్ దలపించు మేల్పత్రియమున్ జేతోముదంబొప్పఁగా
వాలాయంబుగ నిచ్చు పుణ్యఫలమే భద్రంబు మీ కిచ్చుతన్॥ 24

చ॥ ఉన్నదివలకు, యతిశయోక్తులు కల్పనసేయనొల్ల నా
కొన్నప్రజాభి కన్నము నకుంతితభక్తినిఁ బెట్టుటన్న నా
పన్నులఁగాచుటన్నఁ గవివర్గముఁ బ్రోచుటయన్నఁ బెద్దగా
నెన్నఁగవచ్చు గొల్లపురమేలెడు శ్రీయుతరత్నమాంబిక॥

చ॥ మేలగు భక్తిభావమున మీదగుచిత్తము నొప్పు మీకు ల
క్ష్మ్యాలయమే శరీరము తదాశ్రితబింబము రత్నమాంబ; పె
క్కేలవచింపఁగావలయు నెంచఁగ మీకును రత్నలక్ష్మీకీ
బోలికలందు భేదలవము గనుపింపదు నాకు నెయ్యెడ॥

చ॥ దేనికి నైనఁగాని వెనుదీయుటలుండునుగాని యెన్నఁడు
మానరు రత్నలక్ష్మీభజనంబన మాటలుపెక్కులే? యే
మైననుగాని వీడ రెపుడైనను లక్ష్మీపదాబ్జసేవ లో
మానితరత్నమాంబ! వినుమా కడుధన్యపు ధాతిలోపల॥

గీ॥ రత్నలక్ష్మీ మీలోనఁ దాఁ బ్రబలుచుంటఁ
దలఁచినపుడెల్ల మీకుఁ బ్రత్యక్షమగును
గావలయునన్నఁ బరులకుఁ గానఁబడునె?
యిద్ది మీ పురాకృతపుణ్య మెంచిచూడ॥

చ॥ నీ వల భక్తిభావములు నెక్కొనఁజేసి తదేకదీక్షతో
దేవిపదారవిందము లదేపనిగా భజించుచుండుటల్
భావితమయ్యె రత్నగిరిలక్ష్మీదయ గడియించినావు నీ
కేవిధిఁజూచిన గొడువలేమియుఁ గానఁగరావు తల్లిరో॥

గీ॥ జనులపాలిటి కల్పవృక్షంబవీవు
దీనజనసంతతికిఁ గామధేను వీవు
మీదుజటపోలురాజ్యలక్ష్మీ తనరార
ధరను వర్ధిల్లు మాచంద్రతారకముగ॥

ఆ రో గ్య భా సు ర ము.

కా॥ ఆరోగ్యాభయరక్షఁ గూర్చి మహితాహ్లాదంబు సేకూర్చి వి
స్తార వ్యాధి తమస్సమూహముల నిహాసించి మేలెంచు లో
కారాధ్యుండవటంచు నర్చి సతముఁ బ్రార్థించుచునాఁడ మా
శ్రీరత్నాంబకు సౌఖ్యమిచ్చి శుభదృష్టిం జూడు మోభాసురా॥ 1

చ॥ అటువదినాల్గువర్షముల కందఱు నీగతి దేహదాగ్ధ్యముఁ
దరిగినవారలొక్కొక్క? కడుఁ దత్త్వగుణాంబిక రత్నమాంబ; రా
జ్యరమకుఁ బట్టుఁగొమ్మ; ప్రజలందఱకుఁ దలలోనినాల్కాగా
వరలెడుతల్లి సౌఖ్యమున వర్ధిలజేయుమ లోకనాయకా॥ 2

ఉ॥ లేదనుమాటలేక యవలీలఁగఁ గోరినవారికెల్ల స
మ్మోదమెసంగ నిచ్చుఁ బరిపూర్ణమనమ్మన నాదరించి, సు
శ్రీ దయవారఁజేసి శుభదృష్టినిఁ జూచుఁ బ్రజాభివెల్ల, నీ
వే దయఁజూపఁగావలె నహీనసుఖంబులఁ గూర్చి భాసురా॥ 3

ఊ॥ ఎందఱొరాజు లీపుడని నేలుచునుండిరిగాని యెంచ వా
రందఱికంటె నెక్కుడగునాదృతితోఁ బరిపాలనంబు సే
యం దలపెట్టునంచుఁ గొనియాడుచునుందురు రత్నమాంబ నే
చందమునందునైన సుఖసంపద లాయమోమ్ము భాసురా॥ 4

గీ॥ ఒక్కనాఁడైనఁ గోపింపనొల్లనట్టి
సరళహృదయంబుఁ దాల్చిన సాధ్వీ సుమ్మ
ప్రజలఁ బ్రజవోలెఁ జూచెడురాజ్యసుమ్మ
వరలఁజేయుమ సౌఖ్యంబు భాసురంద॥ 5

గీ॥ కన్నబిడ్డలకన్నను మిన్నగాఁగ
 గారవించును మా ధర్మకల్పవల్లి
 ప్రాజ్యగుణముల గ్రామి మా రత్నమాంబ
 ప్రథితసౌఖ్యమ్ముఁ గూర్చి మోహనకరుండ॥

6

గీ॥ కవిజనంబులపాలిటి కల్పకంబు
 భక్తజనములపాలిటి పారిజాత
 మర్థిజనములపాలిటి కాటపట్టు
 పరమసౌఖ్యంబుఁ జేకూర్చుభాసకరుండ॥

7

ఉ॥ లేచినవెంటనే యెదఁ జలింపనిభక్తిని నిన్నుఁగొల్వఁగా
 నోచెడుపుణ్యశీల సుమనోరసదృష్టిని నెల్లవారలఁ
 జూచెడుమాత ధర్మగుణసూత్రములెల్ల నెఱుంగుధన్యకుఁ
 నీ చతురత్వ మేర్పడఁగ నీరజమిత్ర! సుఖంబుఁ గూర్చుమా॥

8

గీ॥ మంచి యారోగ్యభాగ్యంబు, వించునట్లు
 కలుగఁజేయఁగలఁడు భాసకరుండె యంచు
 నీవ యానందగ్రహములలో వరలెడు
 పెద్దవంచు నిఁ గొల్తు ముప్పొద్దులందు॥

9

—*—
 పండరీపుర పాండురంగ ప్రార్థన.

గీ॥ రత్నమాంబికాప్రసాదయంబు ప్రబలియుండె
 భక్తితోమత నీయందుఁ బాండురంగ
 దూరిమనక కష్టమనక భారమనక
 వచ్చుచుండు నిగ్గనఁ బ్రతివత్సరంబు॥

11

ఉ॥ వచ్చుటకాక వెంటఁగొనివచ్చును భక్తవికాయమెల్ల, వి
 ద్యచ్ఛయముఁ గలిండులను దద్దయుభక్తిగఁ దోడితెచ్చు, నీ
 సచ్చరిత ప్రభావము నె చాలఁగఁ జెప్పు ననారతులు నిఁ
 మెచ్చుని వేళలేదు, కనుమీ రతనాంబులు బాండురంగఁడా॥

12

- మ॥ ఉదయంబందున తేచినంతటనే యత్కుత్సాహమేవార నీ
పదపద్మంబులె సంస్కరించు నెపుడు భక్తిప్రభావంబు లోఁ
బాదలక న్నానముజేసి నీభజనమే మున్నందు సేయుంగదా
యెద నూహించి యనుగ్రహింపుమిఁకఁ దండ్రిపాండురంగేశ్వరా॥ 3
- ఉ॥ నిన్నెద సంస్కరించుటలు నీపదపద్మముఁ గొల్పుచుండుటల్
తిన్ననివాగ్విలాసములు దీర్చి భవన్మహిమంబుఁ జెప్పటల్
కన్నన నీస్వరూపమును గాంచి భజించుటలుక మహేశ్వరా
యెన్నడు సేయకుండ భజింపఁగన్గొల్లదు నికుటంబుగక॥ 4
- ఉ॥ ఎప్పుడు నీమహామహిమయే తలపోయుచునుండు రాత్రులం
దెప్పుడునైన నిన్ను స్మరింపక నిద్రకు మేనువాల్చుబో,
దెప్పుడు నెందుఁబోయిన మహేశుఁడవొ చెద నిన్నె ముందుగాఁ
దప్పకయెంచి తక్కుఁగలదైవములక భజించు నావలక॥ 5
- ఉ॥ పెంచుచునుండే భూప్రజల బిడ్డలఁబోలె దయార్ద్రచిత్తయై
మంచుచునుండే భూసురుల మాన్యములిచ్చి బహుకరించుచుక
నించుచునుండే నల్లిశల నిశ్చలతత్వము కీర్తికాంతిచే
పంచితపుణ్యశీల రతనాంబ సుఖంపఁగఁజేయు మీశ్వరా॥ 6

శ్రీ రత్న లక్ష్మీ స్తవ ము.

- గీ॥ భక్తియన్న రత్నంబ కానక్తి మెండు
భక్తులన్న రత్నంబ దైవముగఁ జూచు
భక్తిగలచోట రాజ్ఞి కన్నడుచునుండుఁ
బ్రథిత భక్తిస్వరూపంబు రాజ్ఞియగుట॥ 1
- గీ॥ పరులకష్టాలఁ బాల్గొను సురభిరాజ్ఞి
భక్తియన్నను ముందంజవైచు తల్లి
దేవకార్యముల ననురక్తియును జూపు
రాజ్ఞి నెవ్వఁకఁ బ్రాప్తమా రత్నలక్ష్మీ॥ 2

గీ॥ కొల్లపురిప్రజలన్నను గూర్చిజూపి
నీటివనతినిఁ గల్పించి నెగడునట్టి
మాత; యెలసంస్థలకుఁ జేయూతనిచ్చు,
గానఁబో మిట్టితల్లి నెందైనఁగాని॥

3

గీ॥ విద్యపై నభిమాన మెవ్వేళఁ జూపు
బీదబాలురన్నను గనిపెట్టుచుండు
నన్నవస్త్రాబు లిచ్చు లేదన్నమాట
లేక రత్నమాంబికను బాలింపుమమ్మ॥

4

గీ॥ భద్రగిరివాసులకు సదుపాయ మెసఁగ
నీటివనతిఁ గల్పించె రాజ్ఞీమతల్లి
యెల్లవారినిఁ బోషించుఁ గృపవహించి
ప్రాపు రక్షాంబ కీవయే రత్నలక్ష్మి॥

5

గీ॥ నిన్నుఁగాదని యేపని నెన్నఁడైనఁ
జేసి యెఱఁగని సాధ్య రాజ్ఞీమతల్లి
కార్యఫల మెన్నఁడైనను గాంక్షసేయ
నట్టి ధన్య మా శ్రీరత్నమాంబ సుమ్మ॥

6

మారము నేగఁబోవుతరిఁ దోరపుభక్తినిఁ బాచుకొల్పుచు
మఱతులిచ్చి నీవదములందున వ్రాలి విధేయతఁ నమ
స్కారముఁజేసి నీసెలవుఁ గైకొనిగాని ప్రయాణకార్యము
శ్రీరత్ననాంబ యెన్నఁడును జేసియెఱుంగదు రత్నలక్ష్మి॥

7

నీవన నీవ్రతంబునిన నీభజనంబన నీజపంబన
నీవరపూజలన్నఁ గడునిష్ఠమెఱుఁ నెఱవేర్చుచుండు, సం
భావితమైన చిత్తమును వర్తిలఁజేసి సమస్తమన్న నీ
నేవయెయంచు నెంచుగద శ్రీరత్ననాంబకు నిమ్ము సౌఖ్యము॥

8

గీ॥ నీవె రాజ్యలక్ష్మీవని గణించు నెపుడు
నీ కృపారసదృష్టియే నిత్యమనుచు
సంస్తవముఁ జేయుచుండు నీజాడలరసి
భార మొరత్నలక్ష్మీ నీపైన నుండె॥

9

గీ॥ దానధర్మంబు లెవ్వేళ మానకుండ
నీ సమీపమ్మునందె నన్నియతి నిల్చి
సలుపుచుండుట నీ కొక్కసాక్షిగాదె?
తల్లిహృదయంబె నీకు నిదర్శనంబు॥

10

గీ॥ స్వార్థమున కెట్టిసమయాననైన నిన్ను
నెయ్యెడలనైన నిసుమంతయేనిఁ గోర
నట్టి గుణధన్య మారత్నమాంబ యంచు
నీ వెఱుంగరాని విషయంబె? దేవి చెప్పును॥

11

గీ॥ పౌత్రలాభంబు నీవల్లఁ బడయుటకును
మంచిసౌఖ్యంబు నీవల్ల మించుటకును
గాదె నిన్తోల్పుచుండు నెక్కాలమందు
రత్నమాంబకు నీవయ్యే ప్రాణమంబు॥

12

నమ్మినదేవి వంచు నినునమ్మిన లోపలవంబు రాదటం
చెమ్మెయినైనఁగాని కృపయేర్పడఁ జూచెదనంచు నీపయి
ముమ్మరమైన భక్తిరసముఁ గుఱియించుచు రత్నమాంబ యొ
యమ్మ నినుఁ భజించుచుగదమ్ము సుఖాబిషు రత్నలక్ష్మీతో॥ 13
నమ్మినభక్తుల విడుచునాయనికాదె భజించు నీపయి
నమ్మక మెక్కుడుంచి; తగునా? యిటు లారడిసేయుచుంట లో
యమ్మ దయాంబురాశివిగదమ్ము కిరం బనురక్తిసూపి సా
ఖ్యమ్ముచు గూర్చి యాయఁగదవమ్మ చిరాయువు రత్నమాంబకు॥

ఉ॥ నీకయి దేవళంబిడియె, నివ్వవహించుచు నిత్యపూజలక
నీ కొగి సేయు బాహ్మణుల నిల్పెను, బర్వదినంబులందు స
త్పాకట భక్తిభావ మలరక భజించు భవత్పదాబ్జముల
చేకురఁజేయుమా సుఖము శ్రీయత వేంకటరత్నమాంబకు॥ 15

శా॥ శ్రీరమ్యాకృతి నీచుహాకృతియె ధాత్రీధర్మ రక్షాకియా
పారీణంబని నమ్మి నీచరణసేవల్ సేయఁగానెంచి రా
జీరత్నాంబిక నీకు దేవళముఁ గూర్చెగాన నెల్లప్పుడు
క్రీరంజల్లఁగ నేలు రత్నగిరిలక్ష్మీ! పాజ్య తదాజ్యము॥ 16

శా॥ నీవేదికని రత్నమాంబ ధృతిమై నీనామ మేపారఁగా
భావంబందున భక్తిభావమలరక భావించి, మంత్రంబనక
గావించుక జప, ముద్ధరించి జనులకగాపాడి రక్షింతువం
చేవేళక మదిసమ్మ; రత్నగిరిలక్ష్మీ తీర్పు తద్వాంఛల॥ 17

మ॥ ధనమన్నక వ్రతమన్న నీవ యనుచుక ధ్యానించు నిన్నెల్లు, నీ
కనికారం బొకఁడున్న జాలుననుచుక గావించు స్తోత్రంబు, నీ
పనుక వ్రాణము నైన నిచ్చుఁగద రత్నాంబామహారాజ్ఞి యే
మని వర్ణింపఁగలాడ నీమహిమ మంబా రత్నలక్ష్మ్యంబికా॥ 18

నా గ రా జ స్తు తి.

ఉ॥ తల్లినిబోలి గర్భమునదాచి ప్రజాళిని గాచుతల్లికిక
గొల్లలుగాఁగ దీనజనకోటికి గామ్యము లీయఁజాలు దీ
వ్యుత్పతకామతల్లికి గుణాఘ్యు డనందగు నొక్కపౌత్రునిక
జల్లఁగనిచ్చి కన్నులను జల్లఁగఁజేయును నాగరాజమా॥ 1

ఉ॥ శాశ్వతమైన సత్కృతులు సల్పెను శ్రీయతరత్నమాంబ, యీ
విశ్వమునందుఁ బేరుఁగొను పేరగుణాఘ్యుని నొక్కపౌత్రునిక
శశ్వదనంత కీర్తి పటుసంపదఁ గాంచెడువానిఁ గాంచ నా
శశ్వర యట్టిభాగ్యమును నిమ్ము కరంబు ముదంబుగల్గఁగ॥ 2

చ॥ ఈ యుబలాటసంద్రమున నీదుట యెన్నడో యాత్మచింతలక
బాయుట యెన్నడో తొలితపంబులు పండుట యెన్నడో యటం
చాయతభక్తితోడ రతనాంబ నిరంతరముగా దపించు; నీ
వే యవతారమై సురభివృక్షముఁ బ్రోవును నాగరాజమా॥ 3

చ॥ కర మనురక్తితో హృదయకంజమునందున నెంచి పండగి
పురమున నిన్నినిల్పెఁగద పూజలొనర్చి విశేషదానముల్
జరపుచు నేడు కొల్లపురసంతతిచూడఁగ నిన్ను భక్తిమై
మఱల భజించు బ్రాహ్మణసమాజము మెచ్చఁగ నాగరాజమా 4

చ॥ కాదనరాదు నిఁగొలువఁగా నయమారగ వేడుచుండఁగా
లేదనరాదు రాజ్ఞియును లేచినదాది తదేకభక్తి సం
పాదనజేసి నీదు ందపద్మము నింతగఁ గొల్పుచుండఁగా
వాద మొకింతలేక కులవర్గచు నీఁగదె నాగరాజమా॥ 5

శ్రీజటప్రోలు మదనగోపాలాష్టకము.

గీ॥ చదువటన్నను జపమన్న సంధ్యయన్న
వ్రతమటన్నను శ్రుతిహిత క్రతువటన్న
నీవ; నిజమింత; జటప్రోలునీరజాక్ష!
ప్రహతసుజనార్తి! మదనగోపాలమూర్తి॥ 1

గీ॥ నడచుచున్నను గూర్చున్న నడలియున్న
నిద్రఁగొన్నను మేలొక్కన్న నిలిచియున్న
నిన్ను మనసార నెవ్వేళ నెన్నుచుండుఁ
ప్రహతసుజనార్తి! మదనగోపాలమూర్తి॥ 2

గీ॥ వార్చుచున్నను వినుచున్న వ్రాయుచున్నఁ
బలుకుచున్నను దినుచున్న బడలియున్న
నిన్నె దృఢభక్తి నెంచి వర్ణించుచుండుఁ
ప్రహతసుజనార్తి! మదనగోపాలమూర్తి॥ 3

గీ॥ యాత్రలన్నను దీర్ఘంబులన్న స్నాన
మన్న సత్కృతియన్నను ధ్యానమన్న
నీవదాంబుజసేవగా నెమ్మిడలఁతుఁ
ప్రహతసుజనా రి! మదనగోపాలమూ రి॥

4

గీ॥ పుణ్యమన్నను గాయత్రిపూజలన్న
ముక్తియన్నను హరికథాసక్తియన్న
నీదు దివ్యగాథామృతాస్వాదనంబె
ప్రహతసుజనా రి! మదనగోపాలమూ రి॥

5

గీ॥ భాగ్యమన్నను నారోగ్యఫలమటన్నఁ
జితశుద్ధియటన్న వాస్తిధియన్న
నీ చరిత్ర లాకర్ణించు నెయ్య మొకటె
ప్రహతసుజనా రి! మదనగోపాలమూ రి॥

6

గీ॥ కీర్తియన్నను గాంతివిస్ఫూర్తియన్నఁ
బ్రతిభయన్న వేయెల; సర్వస్వమన్న
నీదు కరుణాకటాక్ష సన్నియతిగాదె?
ప్రహతసుజనా రి! మదనగోపాలమూ రి॥

7

గీ॥ మాతయన్నను చితయన్న భాతయన్న
మిత్రుడన్నను గురుడన్న మేటియన్న
దైవమన్న నేడడయన్న నీవ; యన్న!
ప్రహతసుజనా రి! మదనగోపాలమూ రి॥

8

తొలి పలుకు.

శ్రీ శారదాస్థాన విశాలరంగమున నీరదోదర విద్యుదఖండశుభ్ర తుచిగన్న శారదాదేవి శరమకల్యాణవిలాసస్వరూప మృహర్షిశలు సాహితీసాగరవీచికాడోలికల నూగు విమలవిద్యారాజహంసముల మాన సారామవీధుల తరుణసుందరసుమశయ్యల నిలిచి యుదంచిత భావసా మ్రాజ్య పట్టభద్రయై యంతిపురినుండి లక్ష్మీవిలాస నైభవోపేతములైన పృథుప్రసాద నిర్మలగంగాప్రవాహవగాహములఁ గలకడే బయలికొలుపున నిల్వ నేర్చును.

బహిరంతరముల నల్పంకల నలరారునలువరాణికలరూపు కవితా లతాంగి ప్రసన్నకపోలబింబములఁ బ్రతిబింబించుటయుఁ బారవశ్యమున నిరంతరధ్యానముక్తి స్వప్నవీధుల సంతరంగముల విన్యాసముంగూర్చు టయు నునుగ్రోతవిలాస మనఃజెల్లదు. అట్లని యది కవిషదమ్మచుగ మించు సర్వజనసాధారణ మనోధర్మమని యనఁజాలము. అటనట విరళ విరళమ్మయి యావెలుగుదారులఁ బలుకుందొయ్యలి పులకించి, చిగు రించి, పుష్పించి ఫలవంతమగుట గలలోనివార్తయని నిరసించినంత మాత్ర నాగీర్వాణికరకంకణనిక్షేపములు మొలనూలిమగరాలనీలనీర దమ్ములు మంజుమంజీరనినదమ్ములు సంతకున్నీళ్లు విద్రుమోదరమాక్తిక చరహసచంద్రికల నెరఁజమ్ము ముఖచంద్ర కాసారకమనీయనీలోత్పల తారకానికర దృక్ప్రసారమ్ము లెవరుకాదననేర్తురు?

ధర్మకల్పవల్లి శ్రీమంతు మహారాజ్ఞ శ్రీసురభివేంకటరత్నమాంబా కృపాకటాక్షవీక్షణసేవమాలికా ధారాసారమ్ము, వేదిధముల నాతప తాసార్తి వోనాడఁ గవిరాట్ శ్రీ రామసుబ్బరాయని స్వప్నరామ రత్నవేది నవనవోన్మేషతారుణ్యవతియై నిండుకొలుపున “సకలసద్గుణ నికురుంబశారదాంబ” నాఁగాదననేరుసాహసించురు? సాహసించి కల్ల

లాడుచున్నావేమి కృత్యముచేసినావు? శాస్త్రమర్యాద నమోఘంబగు
 “అహింసా” మను ను తమోహననాకలన శ్రీ సురభికులరత్న రత్న
 మాంబారాజ్యమతల్లి స్వీయహృద్విజృంభణతంత్రుల కమనీయగత్రముల
 బల్కించుచతుర్ముఖ చతురశారదకు శ్రీవాణిపేయయాయజ్ఞాకమలర
 త్నమై బ్రహ్మపరమార్థదర్శనమందై యస్మిన్మిత్రచూడామణియైన శ్రీరామ
 సుబ్బరాయని వాఙ్మధురమందనారామ సుమమాలికాకృతుల బయలికొ
 ల్పించి తిరిగి తద్రూప మామోదకావ్యకుసుమస్వరూపమ్మునఁ దన
 యంకితమ్ముఁగూర్చుకొని యంతరస్థితి నిలువఁగన్న యాయమానపథమ్ము
 నేరు కొనియాడనేర్తురా?

నియమము కై చలువలీను కపురంపుఁబలుకఁ పూసెజ్జ నును మేను
 చూల్చుఁగన్న యాభారతీసాక్షాత్కారక్రమస్వరూపమ్ము భక్తిపరతంత్రు
 డనై వినఁ గనఁగాంచి యాకృతికన్నియకుఁ దనయాస్థానమ్మునంతిక
 మ్మునఁ దనయాస్థానమ్ముఁ గల్పించి సాక నిండువయసునఁగైకొన్న
 శ్రీవారి కీకమనీయాకృతిఁ గల్పతల్లి కన్నతల్లి కనల్పసేవల నలపుఁదీర్చి
 శ్రద్ధఁగాంచుమని బుద్ధిఁగఱచి దీవించి యనుజ్ఞఁగైకొందు.

విద్యాక, విద్యశా-విరాజ

సాపల్లి. విశ్వనాథశాస్త్రిగారు. ఎం. ఏ.

నెజాంకా శిష్యుఁడేతులు.

విశ్వసుందరలేఖ.

శ్రీ రాజా వాడేవు విశ్వసుందర గాంబాదగువారు.

శ్రీ నేగాయమ్మ శిష్యాదారులు.

శ్రీ శారదాదేవిప్రశ్నకును విప్లవరూపమామైనను మీబొంట్ల
 కదివిరుద్ధముకాదు. సర్వదా మీరు తిద్దేవీకటాక్షమునకుఁ బాత్రులనియే
 నాయభిప్రాయము. అట్టితరి విద్యాప్రాధునియ నెఱుఁగంకహృదయ
 లునునగు మీకుఁదక్క నుతేరి కామె ప్రశ్నకునుగును? ఇతరుల కల

భ్యమైనను మీకదియసంభవము కాజాలదు. పూర్వకవివర్యులఁగూర్చి మనకువినవచ్చునుదంతములును బూటకములుకావు. సర్వకారణుడగు నాపరబ్రహ్మయే మనయెడ నధిష్ఠితుఁడైయున్నప్పు డతని యంగకృతములగు నిట్టి వాళ్ళర్పదాయకములైనను నబద్ధము లెన్నఁటికిని కాజాలవు. జగల్లిలాప్రసారుడగు పరమాత్ముని కశక్యం జేదియు నుండఁజాలదుకదా? ఆసరస్వతీప్రత్యక్షకరుణాకటాక్షులై మీదురచించిపంపిన పద్యములను వానిధారయు నత్యంతమోదావహములై నన్ను సంతోషమున మునుంగఁజేసినవి. ప్రకృతిసిద్ధముగ నీవఱకే మీకవితా కన్యకాలావణ్యము న న్నాకర్షితచిత్తుఁ జేసియున్నవార మీకుఁ గ్రోతగాదు. భగవంతుఁడు మీ యభివృద్ధికిఁ దోడ్పడుఁగాక.

తత్త్వనివేదిక.

శ్లో॥ శ్రేయ స్తే విదధాతు శారదశశిశ్రీభాసురా భాసురా
ధారాసార నిరాసకారి మధురవ్యాహఃః హఃః
ముక్తాభూషణపోషణ స్థితలవశ్రీసాధునా సాధునా
లావణ్యేన నిజేన నిజ్జితవతీ రంభారతీ భారతీ।

లోకమున భాసావ్యవహారముతో వివిధపురుషార్థములను సాధించు సకలమానవకోటికి శ్రీభారతీప్రసాదము జీవనౌషధమని యెల్లరకుఁ దేటలెల్లము. అది పూర్వపుణ్యలభ్యమగుట సార్వజనీనము. ఇక్కాలమునఁ గొందఱుమహాకవులుమాత్రము స్వప్నమున భారతీదర్శనాలాపాదులను బడసిరిని కొన్నిప్రబంధములవలనఁ దెలియుచున్నది. అందుఁ బ్రబోధదర్శనమరుదు. ఈకవిపుంగవునకు శ్రీభారతీదేవి స్వస్థాపనవివృదివసమున నిజాకృతిని సాక్షాత్కృతినిఁ గావింపఁజేయుటయేకాక విద్యజ్ఞగజ్జేగీయమానయశసులగు శ్రీవేంకటాద్వైతారాయ ప్రభువులచే నూరార్లచే బహుకృతమై సరస్వతీలీలావాలమై కొన్నిమాసములనుండికాన్వింపని

విద్యకాషధమగు నైషధకావ్యమును దృశ్యముగఁజేసి స్వయమదృశ్యు
 రాతనదనుట యలోక్యసామాన్యమైనను నియ్యది పరిబోధనయయ జనిత
 మగుటచే విద్యదాస్తికశిఖామణులు చిక్కమని వక్కాణింపక తప్పును.
 ఇందు “అతుల్యతైః పుణ్యపాపై రిహేవ ఫలమన్న తే” అను ప్రమా
 ణమే యా సికవిద్యల్లోక శరణ్యము- కాననే “ఆంధ్రీత్వమాంధ్రీభాషాచ
 ఆంధ్రీదేశసముద్భవః త్రేయంతు దర్శభం లోకే నాల్పస్య తపసః ఫలమ్”
 అనునార్యోక్తికి నుదాహరణ్యుడై పారాశర్యగోత్రీలంకృతి సుకృతివంశో
 ద్భూతి గోష్పదానుభూతి సురభిరాజబహుకృతి శతాధికగ్రంథరచనా
 సమున్నతి స్నేహలతాకవితాసంఘవిస్తృతి మున్నగుసుగుణసంతతి గల
 యాకవిచంద్రునినకు భారతీదేవి సాక్షాత్కారము సాజము-

తదాదిగా శ్రీ భారతీదేవి యాకవిపుంగవునిచేతఁ జేరి గుప్తహ
 ిణియై దినదినపరివర్ధమాన స్వీయలీలావిలాస రసభావాదులను భాషాప్ర
 పంచమున వెల్లిడింపఁ జేయుచున్న దనుటలో నిటీవల నీకవిసింహుడు
 గలించినకృతులే ప్రమాణములు- అందు భారతీసాక్షాత్కారమునకృతి
 మొదటిది. శ్లేషమాధుర్యాది శబ్దార్థగుణ గణిష్ఠమై వైదర్యాదిరీతి పటి
 ష్ఠమై, యనుసాస స్వభావోక్త్యాది శబ్దారాలంకార ద్రఢిష్ఠమై భారత్యా
 దివృత్తి వరిష్ఠమై, వివిధరసభావ భూమిష్ఠమై శ్రీసాధ్వీ రాష్ట్రీమణి వేంక
 టరత్నమాంబికాంకీతాలంకృతిమై శ్రీరాజా వేంకటజగన్నాథరాయ పేరి
 తమై శ్రీసరస్వతీదే వ్యయమోదితమై, సుబ్రహ్మణ్యవిరచితమై త్తణత్తణా
 నేకాక్షరధారా తేజసీలిఖితమై భాసిల్లు పవిత్రయగు నీభారతీసాక్షాత్కార
 కృతి సకలకలావిలాసినియగు భారతీదేవి సాక్షాదాకృతియై సహృదయ
 హృదయనిర్మలఫలకములలోఁ బ్రతిఫలించి సమస్తశ్రేయోదాయకమై
 విలసిల్లుఁగాత.

శిరోమణి, పల్నా చంద్రశేఖరశాస్త్రిగారు,
 శ్రీ జబుగోలు సంస్థానపండితులు.

పండితాభిప్రాయములు.

మ॥ కలలో భారతి దివ్యదర్శన మిలక గన్నారఁగాఁ గాంచువా
రలు పూర్వాంధ్రకవీంద్రులందుఁ గల రాధ్యా! యెంతధన్యుఁడవో
కలికాలంబున భారతీచరణసాక్షాత్కారభాగ్యంబు ని
స్తలపుణ్యంబున నీకుఁజేకురె నటంచు నేను భావించెదఁక॥ 1

మ॥ చిరకాలంబుననుండి భారతిని సంసేవించుభాగ్యంబు చే
కురె, స్వప్నంబున దర్శనంబొనఁగె నీకుఁ, ధన్యతఁగాంచె నీ
సరసాంధ్రోక్తిమయప్రపంచము, భవజ్ఞస్మంబు పుణ్యోమబం
ధురమయ్యెన్, జరజీవివై కృతులయందు నేర్పుజూపింపుమా॥ 2

తా॥ నానాభూషణ భూషితాంగియయి యానందంబుతోవచ్చి నీ
పై నక దివ్యకటాక్షవీక్షణసుధావర్షంబు వర్షించెనా?
యానందంబున నల్పరాణి యింక భాగ్యంబున్న నీదేసుమా
తేనల్ జాల్గొనఁజాలు నీకవిత తోడైచ్చెఁజూపి భారతి॥ 3

సీ॥ సురభిలక్ష్మణరాయ నరహరిలకంబు
నెలమి నాథానమం దలరఁజేసె

నాడితప్పనితల్లియగు రత్నమారాజ్ఞ
గారాబుకొడుకుగా గారవించె

నపరసరస్వతియైన యింగ్గటిస
రస్వతి కళదయారసమునింపె

శ్రీజగన్నాథరాత్నభిరుం డనురాగ
దృష్టితో లోకాల దీర్ఘచుండె

గీ॥ బలుకుపూజాడి కలలోనఁ బలుకరించి
కుశలసంప్రశ్న మొనరించి కూర్మిఁజూపె

గొఱత నీ కెందులేదు నీ విరచితాంధ్ర

కృతులు క్షీణారతికి నలంకృతులు సఖుడఁ.

4

క॥ పువులక గ్రుచ్చెడిపోలికఁ జవిగాఁ బద్యములఁగూర్చి సత్ర-విలోక

శ్రవణాలంకృతి సల్పెడు కవికా నీ కగుత నిత్యకల్యాణంబుల్.

5

శేషాద్విరమణకవులు,

శతావధానులు.

శ్రీ:

మ॥ అతులానందముఁ గూర్చె మాకుఁ గవిరాయా! రామసుభ్రాత్య! భా

రతి స్వప్నంబునఁదోచి నీ కభిమతార్థంబిచ్చి మన్నించె; నీ

గతి సాక్షాత్కృతి మున్ను పోతనకు దక్కఁబోలు, నేఁ డీవు గాం

చితి పున్నట్టలెయండి; యింతటితపశ్శ్రీ యెట్లు సాధించితి!.

1

మ॥ కవిత్వా సంతతయజ్ఞ దీక్షితుడవై కావ్యంబులక వ్రాసినాఁ

దవు- సంద్యానట దంబికారవణ జూటా ఘంఘుమ ద్ధాంగ భం

గ విలోల తు-ముదాబ్జగంధలహరీ గర్భాచృతాంశుప్రభా

స్తవనీయంబుల భారతీ చరణపూజా పుష్పగుచ్ఛంబులక.

2

మ॥ చతురోదారములైన నీకృతులలో సంస్తుత్యమై యొప్పు భా

రతిసాక్షాత్కృతి; ధర్మకల్పలతయా రత్నాంబికాదేవి కం

కితమై యయ్యది కేతకీపరిమళోత్పిఠోర్ధ్వసావరమై

క్షీతి రాణింబుఁ ద్వదీయ దివ్యకవితాశీలక గుభాళించుచుక.

3

చ॥ కలమును జేతఁబట్టి క్షణకాలము ధ్యానముఁజేయునంతలో

ఘట సవభావకల్పనలు భవ్యపదార్థము లేకధారగా

జలజల నూటకాల్పవలె సాగుచు బారులుదీరుఁ జంపకో

త్పల ముఖ పద్యపంక్తు; లేది భారతినాట్యమై! నీకవిత్వమో!.

4

మ! నిను నాస్థానకవీంద్రుఁగా గురువుగా నెమ్మిఁ జటపోలు భూ-
జననాథుండును రత్నమాంబికయుఁ బూజ్యస్థాన సమ్మాన భా-
జనముఁ జేయుట భాగ్యమయ్యె; సుయశ సేనాభాగ్యసంపత్తులఁ
నిను వారిఁ దనియించి వాణి కవితానిత్యోత్సవం బీవుతఁ.

మహాకవి, కవితావసంత, కవితాచతురానన,

కవిసింహ, అవధానిపంచానన,

విద్వాఁ, గడియారము వేంకటశేషశాస్త్రిగాడు.

సాదరకవితేభ.

వాజపేయయాజుల వేంకటనారాయణ.

శ్రీవాణి గిరిజా మనోహర దయాక్షీరాభి నోలాడుచుఁ
జేవల్క్విఁ గవిత్వములుచు యశశ్శ్రీ వృద్ధిఁగావించుచుఁ
దేవబ్రాహ్మణ భక్తితత్పర ధరాధీశోత్తమాస్థానమం
దావిహృతసుఖోన్నతిం జెలఁగెదేకి యున్నా! సరోజాక్షిలోక!

మ! విను మన్నా! మనమంతమందుఁగవియై విశ్వంభరాధీశులఁ
గని యెవ్వారుచు గీర్తినందని యపఖ్యాతిఁ మనీషాబలం
బునఁ బోఁగొట్టఁగఁ బుట్టినాడవని నే బుద్ధిఁ దలంతుఁ నిజం
బనుకొన్న సరే మానిన సరే భవత్సావితంబునం దెంతయుఁ

సీ! పుట్టియిచ్చి మెట్టినయింటికి

వన్నెకుదెచ్చె నేవారిజాక్షి

తనదురాతి వ్యాముచు సాధ్వతానన

సేవించె మగని నేచెలువచున్న

గ్రాసనాసోదైన్య నాశంబుఁగావించి

గొప్పించుఁ బ్రజల నేపుణ్యశీల

యాత్మజావిధమున నాదరింబున నిన్ను

ననిశంబుఁ బోవు నేయమలహృదయ

గీ॥ యట్టిగుణధన్య కాంతాజనాగ్రగణ్య
పతిపదాంభోజ మకరందపానలోల
రమ్యరోలంబ వేంకటరత్నమాంబ
సుఖముగానున్నదే? రామసుబ్బరాయ॥

31

మ॥ విలసద్భక్తిఁ జరించి నేర్చుకొనునే విదైల్ జగన్నాథరా
యలు నీయొద్ద నిరంతరం బతులదేహారోగ్యసంఘన్నుండై
బలముఁ బుద్ధిబలంబు నీతిబలముఁ బాండిత్యవిస్ఫుర్తియుఁ
బలముఁ జెందునె? నాడునాటికి ధరాపాలార్థకుల్ మెచ్చుంగ॥ 4

చ॥ తిరిగితి వెల్లదేశముల ధీరులు సూరులు సత్సవీశ్వరుల్
వెలుగుపడం జరించితివి; విశ్వజనస్తవనీయ సద్గణా
కరుండను పేరుగాంచితివి; గండరగండడ వాదువైన భూ
వరసభయందు నెట్లు మనవంశము వాసికి నెక్కఁ గాల్గెదో॥ 5

శా॥ అందె న్నీదగులేఖ నాకుఁ బరమాహ్లాదంబు సంధిల్లె నా
యందు న్నీకుఁగలట్టియాదరము నెయ్యం బెంతయుఁ వర్ణ్యముల్
విందయ్యె వినువారివీనులకు నీవిన్నాణపుంబదైముల్
సందేహం బొకయింతలేదు ధిషణా సంఘన్న విద్యమ్మతా॥ 6

6

గీ॥ కమ్మగాదు సుభాకలశమ్ముగాని
జాబుగా దది పేరిమిగాబుగాని
లేకగా దది నెయ్యంపువాకగాని
బాపురే దానివర్ణింప బ్రహ్మతరమె?॥

మ॥ బలవంతుండవు బుద్ధిమంతుండవు సత్పాండిత్యమే యూతగాఁ
గల కవ్యగ్రణి వ్రతమోత్రమధరాకాంతార్థకుల్ నిన్ను ని
చ్చులుఁ బూజింతురు సద్గరుండవనుచుఁ సౌశీల్య సౌహార్దని
ర్మల సౌభాగ్యోపయోధి విట్టినిను సమ్మానింపఁగాఁ జెల్లదే?॥ 8

8

౩౩ సీవలె నల్లదేశముల నేరుపువారఁ జరింపలేదు, 9

మ్యవళి కజ్జతందాలించి యవ్యయవిద్య లాసంగలేదు, వా
క్షేవికఁ బద్యరత్నమయ దివ్యవిభూషణులఁ బెట్టలేదు, వి
ద్యావిదులైనసజ్జనుల నాదృతి నందఁగలేదు, సత్య-వీ!

౩౪ పలుకళ లభ్యసించి పలుపండితసింహులు రాజచంద్రులు
బలుసుకవిప్రకాండులును బల్వురు బుద్ధివిశేషధుర్యులు
బలు సుజనాగ్రగణ్యులు సెబాసనిమెచ్చఁ జరించినట్టి నీ
వలసుని నన్ను మెచ్చికొనన్వమ్మె? ధర్మమె? చెప్పు మగ్గజా! 10

౩౫ నయసున నీకునాకుఁగలవాఁ నుమంతయెగాని విద్యుల్
నయమున బుద్ధివైభవమునక బిత్తభక్తిని నైవభక్తి నా
శయముల ధైర్యసంపదను శాంతిని దాంతిని జ్ఞానమందు ని
శ్చయముగ వార హెచ్చగును సత్యము సత్యము సత్య మగ్గజా! 11

౩౬ వె! వాజపేయయాజవంశంబు మును వేద

జడము శాస్త్రకర్క-శంబి గాని

కవన లలితమాను కాంతాశిరోమణి

వదినెవలన నేడు వాస్తవంబు

12

౩౭ వె! వాజపేయయాజవంశోద్భవుడు రాక్ష

సుబ్బరాయడన్న సుకవిసార్వ

భౌముడంచు నల్లవారలు వాకొనAc

నాలకించుభాగ్య మబ్బుఁగాక॥

సీ! జ్ఞాతివర్గంబు నీఖ్యాతి నాకర్ణించి

యమితసంతోషము నందుఁగాక

వైరివారంబు నీపేరు విన్నంత న

త్యంతవిషాదంబు నందుఁగాక

స్వర్గమేగిన నీదుజనకుండు నీవాసి

నాలించి యానంద మందుఁగాక

నిన్నుఁజేపట్టిన నలతకు నీకీర్తి

యవతంసేముల్లిక యగునుగాక

గీ! తలచి తనయంతఁదాన కొఁగిలియొసంగు

కవనకాంతకు దూరమై కష్టపడుచు

కుములు మాహొంట్లసచ్చిత్ర కుముదములకు

నిందుజాలిల్లియగుఁగాక నీయశంబు!

14

చ! కలదుగదా మదగ్రజనికావ్యసతీమణి మీపురంబున

వెలయుఁగదా జగంబున నభేదము తమ్ముని కన్న గారికిఁ

గలుగదె యట్లె మత్త-వనకాంతకు నగ్రజకావ్యకాంతకు

జెలిమియు నైకృత్యభావమును జెప్పిడిదేమిట రత్నమాంబికా!

15

మ! కలుగుగావుత మెల్లకాలము భవత్క-ల్యాణదుగ్ధంబునం

దలఘు శ్రీకలితాచ్చకీర్తిరమణీహల్లీసకంబుల్ మహా

జ్వల రాజ్యాయురనామయాభ్యుదయ సంపదస్పృద్ధిసంసిద్ధి రా

జల వర్ధిల్లునుగాత మీకొలము రాజ్ఞి లోకచూడామణి!

16

ఉత్పలమాలిక.

శ్రీయుత రామసుబ్బకవిశేఖర! పూర్వభవంబునందు నా

రాయణమూర్తి గొల్చితివా! రాజవిభూషణుఁ గొల్చినాడవో!

లోయజసూతిని గొలిచితి! రమ నద్రిజ వాణిఁ గొల్చి కా

క్తేయుడవై జనించితివా! తీయనిమాటల తేటకూర్పుచే

నోయనఘాత్మ! నీకవన మొప్పి గభీరమహాసుధాసము

ద్రాయతవీచికాసముదయం బనఁజాలు సమాసపాళిచే

గేయముఁధ్యేయమై విమలకీర్తిదమై యలరారుచుండె; నీ

బాంధవ్యము మారయ లసత్పదబంధురమాధురీయం
 వ్రాము మహాత్ములైన కవివర్యులు సైత మయార మేలుమేలే
 మాయురయంచు మెచ్చి కొనుమాడికొ స్ఫురించుచునుండె; నార ని
 వ్నాయతభక్తి గొల్చినకలార్థలు సత్యపుత్ర రనేకు; ల
 య్యా యినుగంటి కృష్ణవసుధాధిపుఁ బట్టపుడేవి లక్ష్మణు
 వాయకుముద్దుబిడ్డను జనస్తవనీయసరస్వతీసతి
 తేయుడె శ్రీసరస్వతి ఋషిప్రవరాంశజనింపవేని! యో
 ధీయుత నీకు మేలే తెలివివేటలుగల్గు టఖండకాలమా
 తోయముఁ ద్రావియుంటనా! బుధులే కృప దీవనలిచ్చియుంటనో!
 నీయసమానవర్తన మనింద్యము, నీకులమూలపూరుషుం
 డేయనఘుండో యాజయట యీపుదయించినభూమి పద్మజ
 వ్యాయముచేఁ బ్రశస్తిగను నన్నయభట్టు రచించె భారతా
 వ్నాయము తన్మహామహిమ మంజుల నవ్య కవిత్వ మజ్ఞేబో
 వేయననేల నీకు సుకవిప్రవరా! వచియింతు సత్యము
 బాంధవ్య నీకు నీయనేగుభార్యకుఁ బుత్రులకుఁ నిరంతర
 శ్రేయమగుఁ సుఖప్రతీతిచేకురు, సంపదలుఁ ఘటిల్లు, ధీ
 ఛాయవగుఁ, మహాసుకవిగణ్యునిఁ బుణ్యుని తేదమూర్తి ని
 స్తీయెడఁగూర్చి దీవన నిచ్చి తనర్హుని చిన్నవాడనై
 నాయవివేక మింతట మనంబున నైపుము నేను దీవనలో
 చేయఁగలేదు వాణి ననుఁజేరి, వచించె ననుగ్రహంబున

ఉప్పల వేంకటేశ్వరకవిగారు, శతావధాని:

గీ॥ కమ్మకిమ్మని చవులు నిక్కమ్ము నెమ్మి
 గ్రమ్ము నీకైత చిమ్మువాక్యమ్ములెల్ల
 గోస్తద్రాక్షులు సుధాఘటికలగుచు
 నతితరాక్షుడ మొదవించెనయ్య నాకు॥

చ॥ సరస్వతీత్వము గుణభృత్యము సర్వవశ్యత్వము మహా
దరమున రాజ్ఞి మీ కిడినదానంగదా యిటు లింతఁజేసి భా
మరగురుసత్పుత్రుల్ సలుపుచు నుతికొక్కద, మిక నీదువై
ఖరియొ పరార్థమై పరంగుఁగాన మహాజనకీర్తనీయమా!

క॥ శ్రీకాంతకు వైకుంఠం

డై, కల్యాణికినివాణి కమరజ్యేష్ఠం

డై, కాళికి బరశివుడై

యేకాకృతి వెలుగు తత్త్వ మిడు భద్రాబుల్!

గీ॥ పద్మసరణిని సడలించు గద్యసరణి

గద్యసరణిని వడించు బద్యసరణి

వరల నీలిఖయించు కావ్యప్రబంధ

లేఖలకుఁ బోల్పఁదగుకృతుల్ లేవు లేవు!

చ॥ అయినను మిత్రలేఖలు సహస్రశతంబు లహర్నిశంబు దు
ర్వయమనఁబోక బుద్ధికి బయాసమునాక యుపేక్షలేక ని
ర్ణయగతి నేకధాటి నవురా! రుచులూర లిఖించు నీనువ్వు
త్రియతకుఁ గేలుమోడ్పఁదగదే? కవిరాజులు రాజరాజులు

కవిబ్రహ్మ

చతుర్వేదుల-అమరేశ్వర శాస్త్రిగారు.

శా॥ అస్థానంబున దేవతానికర మెట్లావాసముగాంచున
ర్హానంబునియే సరస్వతి యిటల్ ప్రత్యక్షమై స్వప్నజి
హ్వస్థానంబులనిల్చి నైజముగ స్నేహద్వారాలవాలంబుల్
సుస్థేయాచ్ఛకవిత్వచారులతికానూనాకృతుల్ చూపెడుక!

1

మ॥ అలఘుస్వప్న విచిత్రదోహద నవోద్యమాప్రపమై దోచె న్నీ
మాలతానూనము నూలురేకుల ననన్యచ్ఛాయలక భారతీ

తలుపివక్త్రకు కేశయంబనఁగ రత్నప్రాశ్యరక్షాచ్ఛిదో
జ్వలమాచుక సురభీకృతాంచిత మరుద్యాకృష్టపద్భృంగమై 2
చ॥ ఒకనికిఁ బలుకుదోడగుచు నొక్కనిగంటమునందునిచ్చి వే
తొకనికి దాసియై మఱినికొక్కని మేలుగ నేలురానియై
సుకృతులఁగూర్చు భారతి విశుద్ధచరిత్రుని రామసుబ్బరా
ట్సుకవిని నేలు. నన్నిటను జోద్యము తత్పుకృతం బడెట్టిదో! 3

సీ॥ కొల్లాపురంబులో గాంతెత్తిచీరిన

పలుకు “నో” యనుచు నబ్జజునిరాణి

సురభివంశస్తోత్రాక్షి మున్నాడి

మలజరవముతో మలయు వాణి

వ్రాయంగఁ గలమెత్త రామసుబ్బారాయ

కవికి శారద తోడుగావించు

తనుఁగొల్పు స్నేహలతాకవితాసంఘ

మాశ్రమంబుగ నిల్పు నజనిదేవి

గీ॥ యనుచు శతభా సమావిష్కరియా సమర్థ

మైన యీకావ్యదివ్యలతాంతరాజ

మలరుఁగాత నిజామోద హరియగుచు

రత్నమాంబా యశస్సౌధ రత్నమగుచు

కవితానిరూప,

పండితారాధ్యుల సూర్యనారాయణమూర్తిగారు.

చ॥ వేయిభవంబులందొ పదివేలభవంబులనో గడించు న

త్యాయతపుణ్యసంగతిని నబ్బెడు నబ్జజురాణి వాణి ను

శ్రీయతమైన దర్శనము చేకురఁగల్గెను నీమహాకవి

మాయుర! నీయదృష్ట మసమాన మచూనము నుబ్బరాటకవీ! 1

1. నీవును నీకుటుంబమును నిత్య మసీదృశమైనభక్తి వా
ద్వేషిని గొల్పుచుందురు త్వదీయ సుహృత్తీయృ భజింప స
ద్భావముతోడ నొక్కకవితాసమితి న్నలకొల్పినావు; భా
షా వనజాస్య నీయెడఁ బ్రసన్నతఁజెందుట యబ్బురంబొకో! 2

2. తడవులనుండి నీవు కవితావ్యవసాయమునఁ మెలంగుచు
పడలనిదీక్షతోఁ జలిపినావు సరస్వతికిఁ సవర్యలఁ
బడసితి వాపెదర్చనపుభాగ్యము నన్యదురాసదంబు ధ
న్యఁడ వభివర్ణనీయుడవును! నుగుణాలయ! రామసుబ్బయో! 3

3. కవిసంఘంబున నీవు ధన్యఁడవు వాకాంతామణీదర్శనం
బవుట నీ కవలంబనంబొనఁగి యత్యంతంబు మన్నించుటఁ
భువనఖ్యాతి వహింపఁగల్గెను జటప్రోల్పాధవాస్థానముఁ
స్తవనీయంబులు మీ కవిప్రభుమిథస్సాభాగ్య సందర్భముల్! 4

4. అమలాంధ్రాంగల వాఙ్మయాభి మధనోద్భవ జ్ఞానపీయూష సా
రము నాకంతముఁగ్రోలి త్రేన్చిన మహాప్రజ్ఞాధురీణుండవు
సముదంచ త్కవితావిశేషకలనా సంతృప్త వాణీప్రసా
ద మహాశ్శా! వి రామసుబ్బయకవి! ధన్యఁడ వీవెంతయు! 5

5. కరువరొ మువ్వరొ వడసిరేము సరస్వతిదర్శనంబు ము
న్నరుదుగఁ బోతనాదులు మహాత్ములు నాటికి, నేఁడు నీకుఁ జే
తురెను దదీయదర్శనము కోవిదమాన్యముఁ గీర్తనీయము
అరమపవిత్రముంగద భవత్సుచరిత్రము సుబ్బరాటఁగి! 6

6. చారుపదప్రబంధమును జేకఁనిశయ్య యలంకరియా చమ
తాఁగము భావసౌష్ఠవ ముదారసమాస విశేషకల్పనా
చారిమ మర్థపుష్టి సరసంబులు సాజములై సుధీమనో
హరిత నీకవిత్వ మలరారు సుహృన్మణి! ధీమదగ్రణీ! 7

4. దంపతులిద్దఱు సుకవితారచనా వ్యవసాయ మూని ని
 మ్మంభితవృత్తి దోహదమునల్పంగ శ్రీజటప్రోల్విభుండు పో
 మింపంగ లోపమేమి? విలసిల్లు మిఁకం గలిలోకమెల్ల హ
 వ్వింప నితోధికోన్నతిని స్నేహలతాకవితాసమాజమా!

సీ. సురభివంశాబ్ధిచందిరుడు లక్ష్మారాయ
 పార్థివం దంకురార్పణము సేయ
 ధర్మకల్పకవల్లి తత్సాధివేంకట
 రత్నాంబ భోషణారంభమూన
 నన్వర్థనామయై యలరు సరస్వతీ
 దేవి మారాప హత్తించుచుండ
 మాధవోపమ జగన్నాథరాజ్ఞోలి శ
 శ్వద్వికాసంబును సంతరింప
 గీ. సారిది లక్ష్మీసతీ రామసుబ్బరాయ
 దంపతులు పూనికమై దోహదంబునర్ప
 సురభిశంబయి సుకవిసంస్తుత్య మగుచు
 స్నేహలత వర్ధిలుంగాత చిరతరంబు॥

పండితారాధ్యుల,
 నాగభూషణముగాదు.

సీ. భాషా విభూషా విశేషార్థవేషాం ధ
 పోషాభిలాష సంతోషమేమొ
 తెలుఁగులగలుగు లేజలుఁగులగ వెలుఁగులం
 దలుగులగ దొలఁగింప మెలుఁగుటేమొ
 సారాంధ్రసారస్వతారామ కీరావ
 లీ రావ సంజీవలీల లేమొ
 మదిలోన గుడిగాన్న తుదిలేని చెదరులగ
 మొదలంట నదలింప గదలుటేమొ

గీ॥ హేతువాదవివాద సంఘాత రహిత
సరళి మాతృసాక్షాత్కృతి సంస్తుతింప
జెమ్మకును దలలోనిశ్శేజెమ్మ కెన్ని
తరతరాలు వల్లించినఁ దరముగాదు॥

కా॥ వ్యాప్తిగోరక భారసాచక మహాహంకారపంకంబుతో
నాప్రశ్నోలుల దోయకే కొలుచుటక సాక్షాత్కృతుల దక్షిణ
ర్యాప్తస్వాంత కళాకలాప బలధైర్యశైర్య గాంభీర్య సం
ప్రాప్తానందనిధాన పూర్వసుకృత ప్రాబల్య సాఫల్యమై॥

జీ॥ న్యాయపథంబుదప్పక నిరంతరముగ గవితాప్రచారముగ
జేయుచు బాసకొల్పు నిజజీవితదీక్షగ సంగ్రహింతుకా
రే యిటువంటిమిమ్ముల వరించెను శ్రీజననీపదాంబుజా
వ్యాయత దర్శన పక్వతభాగ్యము భక్తజనైకభోగ్యమై॥

కా॥ తండ్రీ! నీయెదలోనిబల్లిఁ గనినంతక బాంగి కోరుల్ మడిగ
దీండింపక దనబిడ్డనిగనెడు లోడిపుల్ గుబాళింపఁగా
గండ్రలోదీరిచి నిన్నుఁ బోచుకొఱకై కన్నపైసో వీల్పుప్రా
యాండ్రందుక దెలుగింటియాడుపడు చారా! వచ్చి దీవించెనో॥

జీ॥ అమ్మలఁగన్నయమ్మ మమునందఱఁ గన్నులఁగొన్నయమ్మ దో
సమ్మలఁ జమ్మకొమ్మ సరసక దనబాసకు నూడిగమ్మ నో
మకమ్మడి కమ్మలందు సమకూరిచి తీరిచిదిద్దినట్టి మీ
కమ్మనియపునమ్మఁ గొనఁగక దమముందట గట్టి నిల్చెనో?క

కవిస్వామి,

అచ్యుతుని వేంకటాచలపతిరావుగారు.

జీ॥ ఒక్కొక్కగ్గింధ మారయ మహాహాస్యతభావ సమన్వితంబుడై
చక్కనికైలి నొప్పుచుఁ బశస్రమణీమయ భూషణంబగుక
నికకముగా న్వదేశజననీ పరమాంచిత కంఠసీమకు
బెక్కులు పాక్కుటెమిటికి? విశ్రుత కీర్తిరమా దురంధరా॥

క! ప్రకటిత మొనరించితిఁ దా
వకగుణసంపత్తి నాదుభాగ్యముకతనక
అకలుష మహనీయ హృదయ!
సుకవినికర గేయ! రామసుబ్బారాయా!

క! హృద్యంబులైన యుష్మ
త్పద్యంబులు చదివి నేను ధన్యుడనైతిక
విద్యాభీక్షిరికృప నన
వద్య యశోధనుడవగుచు వర్ధిలు మెప్పుడుక!

జనమంచి సీతారామస్వామిగారు,
తెలుఁగు పండితులు, అనకాపల్లి.

కా! ఫిసాజన్యము దేశమెల్లనటుఁగూ నీ వెప్పుడుక సల్పు భా
షాసేవారతి కాంధ్రదేశము కృతజ్ఞత్వంబునక దాల్చు వా
ణీసాహిత్య్రుతిఁ గన్నధన్యుడవు నిక నిత్యంబు జూపించుటక
జానింగంచుత రత్నమాంబ యీనమప్రఖ్యాతిఁ బ్రాపించుతక!

గీ! అల జగన్నాథునవతార మనఁగఁదగిన
శ్రీ జలప్రోలునగర పార్థివవరంస
మాజగన్నాథన్మృత నాదరారితీయమె
నీకు శ్రీరామరక్షయై నిర్గుఁగూర్చు!

క! కవులును బుధులును భక్తిని
నివాళియొసఁగఁ దగినట్టి నీ శ్లోహలతా
కవితామండలి కబ్బపుఁ
బువుగుత్తులుపూచి కీర్తిఁ బొడలెడుఁగాతక!

కవిసంఘ, కానిగి, కవిశిష్యభావ
డి. రాజశేఖరకతావధానిగారు.

సీ! స్థావరమా సురభిమాధవరాయ వాచావి
 లాసకాసురము కొల్లాపురంబు
 విలికయా దావలీలా ధురంధరుం
 డా జగన్నాథరాయప్రభుండు
 వృత్తియా నకలసంవిద్యోధక ప్రభా
 వాయత్తమా నుపాధ్యాయపతి
 పూనికయా కావ్యముక్తాఫలంబుల
 భారతీదేవి సంప్రార్థనంబు
 గీ! ఇన్నిసుగుణంబు లొకచోట ననకమెసంగ
 నేమిచిత్రంబు వాక్సతిక హృదయపీఠి
 స్నేహలలికాసుమార్చిన జేసెదనిన
 సుగుణగణగేయ! శ్రీరామసుబ్బరాయ!

విద్యా, కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రిగారు.

- ఉ1. భీమనకన్న నీవు కడుఁబెద్దవు భీమన రామసుండు నీ
 వో మహానీయశాంతి దము మొందిన సత్త్వగుణుడ వార్య! యా
 భీమన సత్క-వీంద్రుడయి పెక్కులు శాపము లిచ్చెఁగాని యో
 రామన! తారకుండవు వరంబులనే దయసేయు దెప్పుడుక!
- ఉ1. భారతి నీకుఁ దల్లియయి భవ్యసుఖంబు లరుగఁగొనిన నీ
 కోరికలెల్లఁ దీర్పుఁ గవికోకిలమన్న యశంబుఁ గూర్చి నా
 వీరనకంబు నీవు కడుఁబెద్దవు మాతమవోలె సేవలక
 గూరిచి కొల్పుచుంటి విది కూడెనె? వీరన కెన్నఁజేనియుక!

భారతి భక్తితోఁగొలిచి వ్రాసితి కావ్యముకందు నీవు కో
భారతి మీర దేవివయ భాసిల స్వప్నమునందు సత్య-వీ!
భారతి భాత్రిబర్వఁ గవిభారతి యారవితారకంబు స
భారతివృత్తి నివ్వటిల భారతధారుణిఁ దేజరిల్లుతగా!

సోపానము

కవి సోదరులు { కప్పుగంతుల లక్ష్యణకాస్త్రీగారు,
శ్రీవనవర్తి సంస్థానపండితులు.
మాదిరాజు విశ్వనాథరావుగారు.
స్నేహలతా కవితాసంఘసభ్యులు.

—:::—

కలలోనేయగుఁగాక నీ కటుల సాక్షాత్కారమై మంజుశా
మల లాలించెడువాణి యన్నఁ బరమాశ్చర్యంబుగాదొక్కో? యీ
కలికాలంబునఁగాని పూర్వకవివాక్రావేశ స్త్రయముక నమ్ము వి
జ్ఞుల కీఘట్టము విభ్రమం బెటులఁగూర్చుక సత్య-వీంద్రాగ్రణీ!
ఇతరుల్ నమ్మిననమ్మకున్న నొకలేక్కో? నీకు సుబ్రహ్మణ్య భా
రతిసాన్నిధ్యమునక గవిత్యసుమహారంబుల్ వెసన్ గూర్చ సం
తతమున్ సంతసమందుచుంట దినకృత్యంజాట విద్యల్లతా
ద్యుతి భాసిల్లు సరస్వతిక గనుట ధన్యుం డీవెకా సత్య-వీ!
స్తవనీయాద్భుత సత్య-విత్యరచనా చాతుర్యపారీణితా
కవులే ధన్యులు భారతిన్ గనెడు భాగ్యప్రాభవుల్ సత్య-వీ
ప్రవరుల్ ధన్యతముల్ త్వదీయ కవితాప్రాగల్భ్య మొప్పున్ స్వయం
భవుడేవేరియె దర్శనంబిడియె స్వప్నంబందు సామాన్యమే?!

చిత్రవిశారద యం. రామకృష్ణారావుగారు.

పెన్నవర కళాటరి, శ్రీజటపాళిలు సంస్థానము.

శ్రీ నిరతము దైవభక్తి నవసీతసమానమనంబు సాండితీ
గరిమయు బంధుప్రితియు నిగర్వము శౌతము నిస్తులంబు వా
గ్గరియును గార్వనిర్వహణశక్తియుఁ గల్గవవాడవౌట నీ
కొరులు సమానులెట్లు? మదియోజనసేయవే? సుబ్బరాణ్యుడే!

శ్రీ వినయవిభూషణుండవు వివేకమనుండవు నిష్కళంకవ
ర్తనుడవై పట్టభద్రుడవు ధర్మవిదుండ వమాయుకుండ వా
ప్రవికరబంధపుండవు సుఖాపి మాతవిరోధి వీవు కా
వ? నిను ముఖస్తుతింజలుపునట్టి హితుండవ? సుబ్బరాణ్యుడే!

శ్రీ తరుణవయోవిలాసుండవు తప్పవునీతిపథంబుఁ జేర్చుదు
నరయుదు వెల్లు మిత్రులనుహితీశయంబై వృథాద్రవంగముల్
జరుపవ యూర్తకోటినిఁ బ్రసన్నదయామతిఁ గావజూతు వె
వ్వరికిలభించు నీహితము వారిదెభాగ్య మనంగఁజెల్లదే?!

శ్రీ దురితహండు భక్తపరితోషితచిత్తుఁ డజాండభాండ సం
భరితుఁడు సర్వస్థానమన్వితఁ డాధ్యుఁ డనంతకోటి భా
స్కరరుచిరుండు నగ్గజనకల్పుఁడు సప్తగిరింద్రవాసుఁ డా
తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడె దిక్కలు సాకుత నిన్ను మిత్రమా!

మద్దాలి మామహేశ్వరరావుగారు.

శ్రీ హాటకగర్భరాణి రితసాంబిక గావకురాలు నీకు నిం
కేటికి లోపము చురు? మహీసురసత్తమ! మిత్రరేఖలకా
ధాటిక వ్రాయునేర్పు; కివంబు కరంబు రసంబుజలుకు నీ
పాటవ మెన్నఁజూడరమే? పండితకోటికినైన స్థమా!

శ్రీ సా! చేబ్రోలు సరస్వతీదేవిగారు,

సరస్వతీరామానుజ గ్రంథకర్త.

- మ॥ పలుకుందోడయి తాంధ్రనైషధపుఁ గావ్యశ్రీని నిర్మించునాఁ
డల శ్రీనాథకవింద్రచంద్రునకు మాతా! నేను సాక్షాత్కృతిగ
గలతో దివ్యసుధార్ద్రవీక్షణముల గ్రాలం గటాక్షించినా
విల నీభక్తుని సుబ్బరాయకవి సంతేనిగ గృహ భారతీ॥
- ఉ॥ ధన్యుడు సుబ్బరాయకవితల్లజఁ జేటికిఁబెక్కుమాట లే
యన్యుల కిట్టిదర్శనమహత్తరభాగ్యము లభ్యమాను మా
ర్థన్యులటంచు నామ కవితానిధు లెందరు లేరునే దనా
మాస్య ప్రబుద్ధశారద సుమంగళరూపముఁ గాంచఁగల్గితే?॥
- మ॥ కులదైవంబని యిష్టదైవమనుచు గొండాడి పూజించి న్నే
హలతాసతః-వితాఖ్యసంఘ రచితాహ్లాదామృతాస్వాద్య కా
వ్యలతాంతంబుల సెజ్జఁగూర్చి పవళింపంజేసి లాలించు భ
క్తుల కాచార్యుడు పండితుండు కవితాధుర్యుడు సుబ్రాయుఁడే॥
- ఉ॥ ఆతఁ డలంతియంచుఁ గలనైనఁ దలంచుట పాపమాను, వి
ఖ్యాతకవిత్వభాగ్యరమఁ గైవసముగ బొనరించి వాణినిగ
రాత్రినీకల నిద్రఁగొని యమృతభాగ్యతఁ జూడఁగల్గుటలే
భూతిలమందు వింటిమి ప్రబుద్ధుని నొక్కని వీరభద్రునిగ॥
- ఉ॥ కూరిమిఁగోడ వాణికి నకుంతికావ్యవిరూప లిచ్చి దే
వేరిగ గారమించిన కవిత్వసుధానిధి యాంధ్రజైమి నీ
భారతకర్త సూంజనవంధ్యుఁడు శ్రీసీసవీరభద్రు నా
కారముఁ బూసి పుట్టెఁగావలె మగ్గురు సుబ్బరాయనిగ॥
కవిచంద్ర కె. సావతు-మాచార్యులుగారు.

గీ॥ భారతీదేవి నీ కనుపండువుగను
దర్శనం బిచ్చెన్న విధానమెల్ల
మాన పిఁ బూజవయ్యెఁ బమాణమయ్యెఁ
గాని కాదనువారల కథనమేల?

గీ॥ వంశగౌరవ మొక్కందు వరలు మొదట
చానికినిదోడు నెయ్యంపుడనము మిగులు
చానికన్నను మించనా భావమందుఁ
దావకంజాదు సుఖాయ మాననీయ!॥

గీ॥ నిజము నీయిల్లు సాండిత్యనిలయమగుట
గ్రంథరూపసకస్వతి కరుణజూపి
కలను దోచుటేకాక సాహిత్యురించె
నింతభాగ్యంబు కల్గునే? యేర్పికెన!

విద్యా గొట్టుముక్కుల నీలకంఠ కాస్త్రీగారు.

ఈ ఆరయ వాజసేయకులమంతకు వన్నెగడింపజాలి యా
భారతకావ్యకర్తయగు వ్యాసమునీంద్రునితండ్రిగోత్ర మే
పారఁగఁజేసి సర్వజనవంధ్యుడనై విలసిల్లునీకు నా
భారతి దర్శనంబిడికృపామతిఁ బోచుట వింతయేటికిన్!

ఈ మూరుడవీవు రమ్యగుణశోభితమూర్తివి జేవిపాదపం
కేరుహముల్ భజించు బుధగేయుడ వాంఛకవిత్వకేళి కా
ధారుడనై జనించినకతిమ్మునఁ బూజ్యుడ విట్టినీకు నా
భారతి దర్శనంబిడి కృపామతిఁ బోచుట వింతయేటికిన్!

ఈ వ్రాసిరి నన్నయాడికవివర్యులు మున్ను సమస్తనీతు లీ
భూసురుఁడొక నన్యహితముఁ మణివ్రాసెడిదేమటందు శే
మో? సరియోన? సత్కవుల యూహలు కాలముబట్టి క్రొత్తతై
భాసిలుఁగాన నీకవిప్రబంధము శ్లాఘ్యము వేయునేటికిన్!

కందకవి:

గంధం సరసింహాచార్యులుగారు.

సీ! పలికెనే? పలుకువెన్నెలలోలక దంతమా

క్రరుచి యిల్లెల్ల గిక్కిరియెగఁ

బలికించెనే? తన పసిడి కన్నెరవీణఁ

జనువెల్లఁ దన్మయత్వము వహించ

నిచ్చెనే? యాశీస్సు లిభరాజగతున సిం

హేంద్రమధ్యమ కృపాదృష్ట లొలయ

వ్రాసెనే? మీపేరు భక్తగ్రగఙ్గణఁ

దనచేతి చిన్నిపాత్రమ్మునందు

సీ! నీదు భాషాక్రమంబు మన్నించెనొక్కో?

మంచిచెడ్డలగతు లేర్పరించి చెప్పి

మనుజులకు మాటలిచ్చిన మంచియమ్మ

బ్రహ్మదేవునికొమ్మ సరస్వతమ్మ॥

కందకవిసార్యభాష

వీరుభొట్ల సూర్యనారాయణగారు.

I am ineffably happy to know that you are blessed with the divine presence of Bharati. The deity swims in the heart of a devotee through the channel of inspiration. Poetry has its birth in the fountain of feeling and your heart is a spring of this type. May your earnest endeavours in the field of Parnassus be crowned with success.

Jonnalagadda

Satyanaarayana-murthi Garu. M. A, B. L.

శ్రీమద్భరణీశాస్త్రిశాస్త్రి

భారతీ సాక్షాత్కారము.

శ్రీకృష్ణ రామనాథగుణశేఖరుడా జనకుండు, సుబ్బమాం
తా కనిపట్టితల్లి కులమా సవనంబులకాన్పదంబు, సు
శ్లోకుండు వేంకటేశుఁ డిలలో నిలువేల్పు, తెలుంగుకైతయే
వాకిలజీవనంబు నిను వమ్మినభక్తుడ నోసరవ్వతి!

1

సీ! వాజపేయాది సవనరాజములచేత

మిగుల దేవేంద్రునిమించినట్టి

నాల్గువేదములందు నలు మొగంబులవేల్పు

మించి యశంబును గాంచివట్టి

షట్పాత్రముల రాజసభలందు బ్రతివాది

పండితేంద్రుల భంగపటచినట్టి

కళ్యాణాత్రివశ్య గాధిపుత్రాదుల

మించి తపంబుఁ గావించినట్టి

గీ! వాజపేయయాజులవర వంశమందు

సుబ్బమారామనాథ విశుద్ధగర్భ

మందుఁ బుట్టు భాగ్యంబిచ్చు నజనిరాణి!

శ్వేచ్ఛ నటియింపు మమ్ము నాహృదయసీమ.!

2

తా! వేదంబుల్ విభజించి సూత్రములలో వేదాంతముఁ దెల్పి యా

మోడావాల పురాణాల మఖిలంబుఁ వ్రాసియున్నట్టి యా

వేదవ్యాసునితండ్రిగోత్రమున నావిరూపి నేఁ గాంచితిక

వేదార్థంబు గ్రహించినాడను బునర్విప్రత్వ సంసిద్ధికి.!

3

ఉ॥ వైదికమార్గవృత్తియనఁ బ్రాణమునాకుఁ బరిపలే దొగి
వేద మొకింత; తెల్లనఁ గవిత్వ మెటోలభియించె, బొట్టకై
మేదిని నాంగ్లవిద్యయును మేలగు 'పాళియు' సంస్కృతంబునం
దాదృతిఁజేసి కొంతయును నభ్యసనం బొనరించి పెంచితి॥ 4

జ॥ ఇంతకు నాంగ్లభాషకయి యెక్కుడుకాలము పుచ్చినాఁడ నే
నంతట పట్టభద్రపత్రినైతిఁ, గవిత్వము నీడవోలె న
న్నంతయు వీడకుండె, నటు లేనును దానినిఁ బెంచినాఁడ; జ
న్మాంతరదోషముల్ తొలఁగునంచు భజింతు నిటుల్ సరస్వతిన్॥ 5

మ॥ కలకాలమ్ము వ్యయప్రయాసములకుం గాసంత గాసిల్లకే
కలలందైనఁ గవిత్వతత్త్వవిలసద్గ్రంథంబు లేపారఁగా
లలిఁజేయన్ దలపెట్టినాఁడఁ బుడవిఁ లక్ష్యంబు సూత్రించి ॥ 6
లలనారత్నము ప్రోత్సహింప నఖిలాంశదంబునఁ జూడఁగ॥

క॥ ఈరీతిన్ బెనపొందు నాంధ్రకవితా హేలావిశేషమ్ముచే
భారాళంబుగ వ్రాయుచుంటిఁ గృతులఁ దజ్జల్ ప్రశంసింపఁగాఁ
జేరన్ దీసితి మిత్రబృందముల వాక్చీవై భవం బొప్పఁగా
వారిఁ వీడక వ్రాయుచుందు నెపుడున్ వర్ణిల్లఁగా లేఖల॥ 7

సీ॥ కివిరాజ బుధగురు స్తవనీయకీర్తివై
భవశాలి కివిసార్వభౌముకరుణ
శతశేఖినీకద్యసంధానకర్తౌ
తిరుపతివేంకటేశ్వరులకరుణ
సంస్కృతాంధ్రకవిత్వ సామ్రాజ్యకలితుఁడౌ
శ్రీ చిలఁమర్తి నృసింహుకరుణ
సంగీతసాహిత్య సరససత్కవితాభి
నందితుండగు రామనాథుకరుణ

గీ॥ కారణమ్ముగఁ గల్గినచారుమతినిఁ
బెద్దతా కవిచంద్రులయొద్ద నిలువఁ
గలుగుభాగ్యంబుచేకూఁతఁ గఱపుదీఱ
నభినుతించెద వారల ననుపదంబు॥

8

34 సారములేని సంసరణసంగతి రోసి వనాంతరస్థున్
జేరి తదేకనిష్ఠఁగాని చిత్తము నిల్కడఁజేసి మోక్షపుం
ద్వారముఁ జేరఁగాఁదలఁచి ధ్యానసమాధిని యోగమార్గమున
ధారణసేయు శంకరపదంబుల కేను నమస్కరించెదన్॥

9

35 కానలఁజేరి యందుఁగల కర్కశదర్శలపాన్పుమీఁద నా
సీనతనొంది దేవిపయః జిత్రమునిల్పుచు నక్షమాల లెం
తేనియుఁద్రిప్పుచు గనుల నించుకవిప్పుచు సత్కథానుధా
పానముఁ జేయుమాచులకు వారనిభక్తి నమస్కరించెదన్॥

10

సీ॥ భజియింతు నొకసారి వాల్మీకిమునినాథు
భక్తిభావంబులు పరిధవిల్లఁ
బ్రార్థింతు నొకనూఱు వ్యాసమహర్షిని
వాంఛితార్థంబులు వడయుకొఱకు
నుతియింతునొకవేళ నోరూరఁగాఁ గాళి
దాసు మహాకవితారసజ్ఞ
భావింతు నొకసారి భవభూతికవివర్యు
సకలార్థ సం గమసరణిఁకొఱకు

గీ॥ వీరువారసనేల? యెవ్వార లైన
సత్కవులజాడ లెఱిఁగినఁజాలు నాకు
మమత దీఱఁ జేసాచి నమస్కరింతుఁ
గలలయందైన భాచువేదకులు సెలంగ॥

11

క॥ నెట్టనఁ గొల్చెద నన్నయ

భట్టోపాధ్యాయ నాంధ్రభాషాసృష్టి

బట్టంబుఁగొనిన సత్ర-వి

రాట్టుని నేజేయునట్టి గ్రంథముకొఱకై॥

12

ఉ॥ మూగురు సాటివత్తురు త్రిమూర్తుల కన్నిటఁ గావ్యసృష్టిలో

మూగురకు సమానమగుమూర్తి కనంబడ, దావిరాట ము

ద్యోగములందుఁ దిక్కన మహోన్నతభావవిశేషశ్రేణుమీ

శ్రీగరిమం బనన్యకవిశేఖరలభ్య మనంగనొప్పదే॥

13

క॥ ఆపండితి యావాచా

నైపుణ్యం బామనోజ్ఞ నయమార్గవిధం

శాపాత్రోచిత్యగుణ

శ్రీపాటవ మెంచ నుకృతసిద్ధము సుమ్మా॥

14

శా॥ శ్రీనాథు గవిసార్వభాము నదఁ శాస్త్రిధింతు సదాభక్తిమై

యేనాఁడైనను దర్శనంబిడుచు న్న వీక్షించి లాలించి వి

ద్యానైపుణ్యమునందు లోప మొకయింతి గూడ రాకుండఁగా

నానందంబును గూర్చి ధన్యునిగఁజేయ సత్ర-విశ్రేణిలో॥

15

మ॥ కలము బూని బుధుల్ నులింపఁ గవితాకౌశల్యము జూపి నే

నిల సంఘంబని పేరుపెట్టి కవులకు హేలావిశేషమ్మునకు

బలుచందంబుల భవ్యనవ్యకృతులకు వ్యాపింపఁగాఁ జేసి రా

జలుచుంటి జటపౌలురాజ్ఞకరుణకు శ్రీభాగ్యసంపత్తిచే॥

16

ఉ॥ చిక్కనిప్రేమ మెంతయును జిలగఁగఁజేసి గురుండనంచునా

యక్కఱగల్గువేళ సమయంబదియంచు సహాయమిచ్చి న

న్నెక్కుడుభక్తి పెంపున ననేకవిధంబులఁ గంటిరెప్పయై

చక్కఁగఁ జూచునట్టి గుణసాధ్యుని గొల్చెద రత్నమాంబిక॥

17

ఉ॥ ఏజనసీకటాక్షమున నెంతయు వన్నెకువచ్చుచుంటినో
యేజనసీకృపాకలన నేఁ దగుభాగ్యముఁ గాంచుచుంటినో
యాజననిఁ భజింతు రతనాంబును మిక్కిలిభక్తి పెంపునఁ
భ్రాజిత వైభవోన్నతి నిరంతరముఁ దనరారునట్టుగఁ॥ 18

ఉ॥ పావనమైన యీసురభివంశముఁ జొచ్చితి నందు రాక్షియుఁ
భూవరుడుఁ సరస్వతియుఁ బాలెసలారఁగ గౌరవించి స
ద్భావముచొప్పునఁ గురుపదమ్మున నిల్పిరికానఁ గీర్తి నే
జోవిభవంబు లీయఁగలసూక్తులఁ జెప్పి తరింపనెంచితిఁ॥ 19

చ॥ పలికినపల్కులెల్ల భగవత్కృపచే విలసిల్లఁగావలె
దలఁచినభావమెల్లఁ బరదైవ కృపాకలనఁ ఫలింపఁగా
వలెఁ గలమూనినాసినది భాసిలఁగావలె నట్లు కానిచోఁ
బలికినలాభమేమి? తలఁపఁ బనియేమి? రచింపనేటికి?॥ 20

శా॥ ఆదీన్ శ్రీయుత లక్ష్మణాయమణి యాప్యాయమ్మునఁ జేర్చె నా
మీఁదఁ వేంకటరత్నమాంబిక కృపామేయప్రభఁ వింపె నా
పైఁ దాత్పర్యము శ్రీసరస్వతియుఁ జూపఁసాగె నానాఁటికిఁ
నాదౌపుణ్యము వృద్ధిజేసెడి జగన్నాథక్షమాజనియుఁ॥ 21

క॥ నైషధకావ్యము కవులకు
నౌషధమని చెప్పుచుందు రార్యజనంబుల
దోషం బేమిఁటఁ గలెనొ
రోషంబున సంగ్రహింప రోయుచునుంటిన్॥ 22

శా॥ ఆదీన్ లక్ష్మణరాజమాళి యెద నత్యంతానురాగంబు నా
పై దైవారంగజూపి కానుయచుచుఁ వాక్రచ్చి నాకిచ్చె నా
పైఁ దానే నిజహస్తపద్మమెసఁగఁ భావించి నూరార్లున
మ్మోదంబొప్పుఁగ నిచ్చె నట్టికృతినన్ బోఁగొట్టుకొంటిగదా॥ 23

- శుక్ర! అట్టిపవిత్రమైనకృతి నట్టిమహాకవిసార్వభౌముచేఁ
గట్టిగ వ్రాయబడ్డ ఘనకావ్యము శ్రీజటప్రోలుసేలున
మాట్లు బహుకరించి కవిరాజున కిచ్చినగ్రంథ మద్దిరా
యెట్లుల సంగ్రహింపఁబడె నేరికిగోచర మానానెప్పుమా! 24
- శుక్ర! ఇచ్చినవాడఁగాను బరులెవ్వరిచేతికి నెట్లుచిక్కెనో
పొచ్చెములేనిమైత్రీఁ గొని ముందుగఁజూపి వచించువారలకు
మెచ్చి నమస్కరించి మితిమీరినకానకల నన్ని యేనియుక
జెచ్చరఁ బెట్టు వాడఁ గృతిచేరునుపాయ మెఱుంగఁజెప్పరే! 25
- శుక్ర! ఎవ్వరుసంగ్రహించిరొ మఱెవ్వరి కేదిడినానొ జ్ఞాపకం
బెవ్వరికుండు? మిత్రులన నెప్పుడు దైవముగాఁగఁజూచుటలో
నివ్వటిలంగ సత్యమని లెక్కకువచ్చెడు భాగ్యమున్నచోఁ
జివ్వన నైషధంబు కడుఁజిత్రగర్తిక ననుజేరుఁగావుతఁ! 26
- శుక్ర! ఆవలఁ గొన్ని నాళ్లకు దయామతి శ్రీమతి శ్రీసరస్వతీ
దేవియనుగ్రహంబున మదికగలచింత యణంగునట్లుగాఁ
బావనమైన స్వప్నమున భాసిలి నైషధకావ్య మింటిలో
శ్రీవిభవాధ్యతఁ వెలుంగు, జేకొనుమంచువచించినంతట! 27
- శుక్ర! లేచి నమస్కరించుచు బలే కడుధన్యుడనై తినంచు నేఁ
జూచితి నైషధంబుఁ గడుఁజోద్యముగాఁ గననొట దేవికిఁ
నా చతురత్వ మేర్పడ ఘనంబుగ సేవలుసేయనెంచితిక
నోచిననోముసత్ఫల మచూనముగాఁ గొని తెచ్చెనంచోగి! 28
- శుక్ర! చేసినసేవ నేటి కొకసిద్ధినిఁ గాంచెనటంచు నాత్మ సం
తోసము గల్గె నాకు విబుధుల గొనియాడెడుచీతి సర్వదా
వీసమునైన లోటు కనుపింపనిరీతిగ శ్రీసరస్వతీ
భాసురరూపిణిక గొలుచువాడను జీవిత శేషమంతయు! 29

౩౦. నైవధకావ్య మెప్పుడు ఘనంబుగ భక్తి బరించుచుండు నా
కౌషధమద్ది జీవితకు నాత్మసుఖం బానంగూర్చు నద్దియే
యోషధి జ్ఞానికోటికని యుత్తములెల్ల వచించుచుండు నా
దోషము వాయునట్లు పరితుష్టిగఁ దద్రసమెల్లఁ గోలెదఁగదా॥ 30

౩౧. కలలను గాంచుసంగతు లఖండశుభంబులు గూర్పవంచు నా
కలలనికన్ యధార్థములుగావని లోకము సెప్పుఁగాని నా
కల యిట సార్థకంబగుటఁ గల్గయటం చెటుచెప్పనేర్తు? ధీ
బల మతిపూతమై తనరువారికి నన్నియు మంచివాఁగదా॥ 31

౩౨. నలుబదియారువర్ష ములనాటికి నేటికి శ్రీసరస్వతీ
లలనయె మత్పురాకృతఫలంబుగఁ గన్పడె నాకుఁ గాన నా
కలముకొలంది బద్ధక మొకప్పు షోకింతయునైన లేక నే
నలుపుచునున్న సేవ కిది సత్యనిదర్శనమంచు నెంచితిఁగదా॥ 32

౩౩. భారతి స్వప్నమందుఁ గవివద్యులుపిల్చినఁ బలుకుచుంట స
తా-రముఁ జూపుచుంట కవితారచనంబున సాయమిచ్చుటల్
కోరినవంటకంబు సమకూర్చుట దివ్యమహాత్మ్య తత్త్వముల్
కూరిమితోడఁ జూపుటలు క్రొత్తలుగావు కవింద్రపాళికా॥ 33

గీ॥ ఎంత శాస్త్రప్రజ్ఞాన మెసఁగియున్న
ధర్మసీతిప్రబోధలఁ దఱచియున్న
సార్థకంబైన నీకృప నందకున్న
నెగడునే? ధీబలంబు వాణీ! మదంబ! 34

గీ॥ 'వాణి నారాణి, యంచు గర్వమునఁ జెప్పి,
కొనియెఁ బినవీరభద్రుండు ఘనతమిర
ననుచు వాదాడనేల? నీయాదరమును
గాంచువారికి నీలీల గాననగును॥ 35

గీ॥ ఎట్టిపుణ్యంబుఁ జేసెనో పృథ్విలోన
‘సకలసద్గుణనికురుంబ శారదాంబ’
యనుచుఁ బిల్చినయంతఁ బ్రత్యక్షమగుచు
వరలె శ్రీనాథకవిసార్వభౌమకృతికి॥

36

శ్లో॥ ఆ పినవీరభద్రకవి యంతటివాఁ డొకభాగ్యశాలి దీ
తూపరతంత్రుఁ డన్నిట లసత్ప్రతిభాధ్యుఁ డదృష్టవంతుఁ డు
ద్దీప్తితమూర్తి కానియెడ దేవి సరస్వతి కానుపించి కాం
క్షాపరిపూర్తి సేయు నే? జగంబున మేటియశంబు నిల్వఁగన్॥

37

శ్లో॥ నేములవాడభీమకవి వీర మహత్వ పుత్ర తత్త్వ జే
డోమహిమంబు నేటికిని జోద్యముగాఁ దలపోయుచుండు ము
ద్దామగరిష్ఠుడై సుకవితా రచనా ప్రతిభా సమర్థుడై
యీమహిలో నవారనుతి కెక్కినధీరుఁడు వాక్యవివ్రతన్॥

38

గీ॥ ప్రాథకవి శుల్లనార్యుని వాగ్విశేష
వైభవోన్నతిఁ జెప్ప నెవ్వారితరము?
లట్టి మహనీయునకుఁగాక యెట్టివారి
కంబ భారతీదేవి ప్రత్యక్షమగుచు?॥

39

గీ॥ జ్ఞానవాశిష్ఠకావ్య నిర్మాణఘనత
మడికిసింగనార్యకవి వాఙ్మధురిమంబు
చెప్పకయెచెప్పు నట్టి వాక్చేలకాంతి
భారతీకృపాభాగ్య వైభవముగాదె?॥

40

శ్లో॥ తిక్కన పాపరాజ కవిధీరుల వాగ్విభవంబు దేవి స
మ్యక్కళకాంతియంచుఁ గొనియాడఁగ నేటికి? శ్రీసరస్వతి
మిక్కిలిభక్తితోఁ గొలువ నేర్చినవారికి లోపముండునే?
యెక్కువమాటలేలేతరియింపరె నన్నయ శంభుదాసులున్॥

41

గీ॥ ఆసరస్వతీ శ్రీవీక్షణాదరమునఁ
గాకయున్నచో నేరీతి ఘనతకెక్కు?
ముకుతమ్మకవీంద్రుని ముగ్ధపలుకు
పెద్దనార్యకవీంద్రుని పెద్దతనము॥

42

జీ॥ అందఱి దొక్కయెత్తుగ మహాకవిపోతన దొక్కయెత్తుగా
డెందమునందు నెంచెద; దృఢీకృతభక్తిఁ గలట్టివాఁడు; లో
నందముఁ జందముఁ దనరునట్టిది భాగవతంబు దానితో
నెందును సాటిరావు కృతులేవియు వేయి వచింపనేటికి॥

43

జీ॥ బమ్మెరపోతరాజకవివర్యుఁ డెక్కడ? మాటలాడుచో
నిమ్ముగ నొక్కమాట వచియింపఁగలేని మదీయశక్తిలే
శ మ్మదియెక్క డెయ్యెడల సాటిగనిల్తునె? పూర్వపుణ్య భా
గ్యమృతఁగాక వేఱొక్కటఁ గాంచఁగనేర్తునె? శ్రీసరస్వతి॥

44

జీ॥ ఏసతిలావులేక నకులెవ్వరు నోరుమెదల్పలేదు ప
ద్మాసన వాసుదేవ నిటులాక్షులు సృష్టియరక్షయుఁ లయిం
బేసతియూతలేక తమ రింతగఁ జేయఁగఁజాల, రట్టి వా
ణీసతి మన్ముఖాబ్జమున నిల్చి విశేషవరంబు లీవుత॥

45

(భో జ రా జీ య ము.)

జా॥ పుట్టంబుట్ట శరంబునఁ మొలవ సంభోయానపాత్రంబునఁ
నెట్టగల్గును గాళిగొల్వును బురాణింపఁ దొరంకొంటి మీఁ
దెట్ట వెంటఁజరింతుఁ దత్సరణి నా కీవమ్మ యోయమ్మ మేల్
పట్ట నాకగుమమ్మ నమ్మితిఁజమీ బ్రాహ్మీ దయాంభోనిధి॥

46

జా॥ తల్లీ! నిన్నుఁదలంచి పుస్తకము చేతంబూనితిఁ నీవు నా
యల్లంబుఁదననిల్చి జృంభణముగా నుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బలుకము నాదువాక్కునను సంప్రీతిఁ జగన్మోహిని
పుల్ల బ్రాహ్మీ! సరస్వతీ! భగవతీ పూర్ణేంద్రుబింబాననా॥

47

॥ త్రోణీతలంబున నుదురుసోకఁగ మ్రొక్కి నులింతు నైకత
త్రోణీకిఁ జంచరికచయ సుందరవేణికి రక్షితామర
త్రోణీకిఁ దోయజాతభవ చిత్తవశీకర జైకవాణికి
వాణికి నక్షదామశుక వారిజపుస్తక రమ్యపాణికి॥

48

॥ శారద నీరదేందు ఘనసార పటీర మరాళ మల్లికా
హార తుమార ఫేన రజతాచల కాశ ఫణిశ కుండ మం
దార సుధాపయోధి సితలామర సామరవాహినీ శుభా
కారతనొప్పు నిన్ను మదిగానఁగ నెన్నఁడు గల్గు భారతీ॥

49

॥ అంబ నవాంబుజోద్వల కరాంబుజ శారదచంద్ర చంద్రికా
డంబర చారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుట భూషణరత్న దీపికా
చుంబిత దిగ్విభాగ శ్రుతిసూక్తివివిక్త నిజప్రభావ భా
వాంబరవీధి విశ్రుతివిహారిని గృహజూడు భారతీ॥ (భాగవతము)

సీ॥ ప్రణవపీఠమున మంతి వరంపరలు గొల్వ

నుండు నేదేవి పేరోలగంబు

భావజ్వలకుఁ బరా పశ్యంతి మధ్యమా

నైఖరు లేదేవివర్ణసరణి

జప హార కీర పుస్తక విపంచి సమంచి

తంబు లేదేవి హస్తాంబుజములు

కుందేందు మందార కందలీ బృందంబు

చంద మేదేవి యానందమూర్తి

గీ॥ కాంచె నేదేవి కాంచనగర్భ చతుర

పూర్వ దంతకవాట విస్ఫుటమనోజ్ఞ

చంద్రకాంత శిరోగృహస్థల విహార

మమృహదేవి వాగ్దేవి నభినుతించు॥ (వైమనిభారతము)

చ॥ కలకలఁ గేలిచిల్లఁ పలుకం బలుకం దళుకొత్తు నెమ్మిఁ
బులకల మేను దేరిగిలఁ బొగుచు బంగరునీఱఁ దానపు
గులుకులు రాల్చి నల్వఁ జనుగుబ్బలతాకునఁ జొక్కఁజేయు నా
పలుకులకల్గి నిచ్చలును బాయక నామదినిల్చుఁగావుతఁ॥ (హరిభట్ట)

సీ॥ రాజీవభవుని గారాపుఁ బట్టపుదేవి
యంచబాబా నెక్కు నలరుఁబోణి
పసిడికి న్నెరవీణఁ బలికించు నెలనాఁగ
పదునాల్గువిద్యల పట్టుఁగొమ్మ
యీరేడుభవనంబు లేలు సంపదచేడె
మొలకఁచందురుఁ దాల్చు ముద్దరాలు
వెలిచీయ కొదమరాచిలుక నెచ్చెలికతై
ప్రణవపీఠిక నుండు పద్మగంధి

గీ॥ మందరాచలకందర మధ్యమాన
దుగ్ధపాథోధి లహరి కోదూభతమైన
లలిత సాహిత్య సాహిత్యలక్ష్మీ నొసఁగు
వరదయై మాకు వినతగీర్వాణి వాణి॥ (భీమఖండము)

సీ॥ సింహాసనము చారు సితపుండరీకంబు
చెలికతై చెలువారు పలుకుఁజెలుక
శృంగారకుసుమంబు చిన్నిచుక్కలరాజు
పసిడికి న్నెరవీణ పలుకుఁదోడు
నలువ నెమ్మోముఁదమ్ములు కేళిగృహములు
తెలుకుటద్దంబు సతల వులమనసు
వేదాదివిద్యలు విహరణస్థలములు
చక్కనిరాయంచ యెక్కిరింత

గీ॥ యెప్పుడు నేదేవి కాదేవి యిందు కుండ

చంద చందన మందార సారవర్ణ

శారదాదేవి మామకస్వాంతేవీధి

నిండువేడుక విహరించుచుండుఁగాక॥

(నైషధము)

గీ॥ కంఠపట్టిక నోంకారఘంట మెఱయఁ

జెలఁగుఁగావుత మన్మనఃక్షేత్రసీమఁ

గవికుటుంబంబుపాకేటి దివిజసుభి

జలజసంభవుబోటి భాషావధూటి॥

(కాశీఖండము)

క॥ వాణిక్ బురాణిఁ బుస్తక

పాణిక్ శుకవాణిఁ గమలభవురాణి గుణ

త్రేణి నలివేణి నుతగీ

ర్వాణిక్ గల్యాణిఁ గొల్తు వాక్పాతుటిక్॥ (ఉత్తాంగదళిత్ర)

చ॥ అనిశము శారదాంబకు మదంబకు సర్వజగద్విడంబకుఁ

ఘనకరుణావలంబకు విఖండిత ఘోరవిపత్కదంబకుఁ

వినుత కలా కలాప ముఖవిభ్రమ నిందిత చంద్రబింబకుఁ

బ్రహ్మతల్పానర్తు మత్కృతికి భవ్యసమృద్ధికి వాక్రసిద్ధికి॥ (వీరకళకవి)

ఉ॥ మేలిమి మంచుకొండ నుపమింపఁగఁజాలిన యంచనెక్కి వా

హ్యలి చరించినచ్చు చతురాస్య నెడఁగొని నవ్వుదేరఁగా

వాలికసోగకన్నుల నివాళియొసంగి ముదంబుసేయు నా

ఖాలశశాంకశేఖరి కృపామతి భారతి యిచ్చు నిష్టముల్॥ (మొల్ల)

చ॥ తన హృదయాంబుజాతమునఁ దార్కొను నాథగతానురాగవా

హిని వెలిగ్రమ్మఁజేసెనొకొ యీగతినాఁగ విధాతచెంగటఁ

దనరి జపప్రసూన సవిధ స్ఫటికాకృతి రక్తఁగులుగ వా

గ్వనజదళాక్షి మాకొనఁగఁగాత వచోరచనాచమత్కృతుల్॥ పాపశాఖ

కా! ఏనా పున కపాణి మట్టుదలనద్యేణ బృహత్తైకత
 శ్రోణి బద్ధజురాణి సర్వసుగుణక్షోణి బురాణి న్నతే
 ద్రాణి న్నేత్రజిత్రైః బాదగతగీర్వాణి బ్రవృద్ధాశ్రిత
 శ్రేణి న్వాణి సభీష్టసిద్ధికి మదిఃసేవింతు నశ్రాంతము॥ (గోపీనాథకవి)

సీ॥ రమణీయతర పదార్థ ప్రకాశనిదాన
 భాస్వత్ప్రసాద సంపద వహించి
 పటుసా సానంద ఘటనైకచాతుర్య
 ఘనకృతాలంకార కలన మెఱసి
 యనుకూల కాలకంఠాకుంఠ కలనాద
 వలమాన మంజులధ్వమల నలరి
 యతివేల కవిజాల కామోద నాపాద
 కారణ రసభావగరిమ నెనసి

గీ॥ పరమయతియోగ సంస్థానపద మనోజ్ఞ
 వైభవోన్నతిః దగు సరస్వతి మదీయ
 మానసాస్థాన మందిర మధ్యవీధి
 నిండుకొలువుండుఁగాక నిష్కండలీల॥

61

(చంద్రికాపరిణయము, శ్రీరాజాసురభిమాధవరాయకృతం)

గీ॥ అనుచుఁ గవులెల్ల నిఁ గొనియాడుచుండు
 రాయురారోగ్య భోగభాగ్యముల నిచ్చు
 బ్రహ్మదేవుని రాణివై పరలుచుంట
 నీదు కృపలేనిజన్మంబు నిష్ఫలంబు॥

62

గీ॥ “ఇంచువేళుక ఁణ వాయించుచెలువ
 నలువరాణి మదాత్మలో వెలయుఁగాత”
 మనెడు చెడ్డన్నవాక్య మత్యంతఘనము
 ధన్యతను గాంచఁజేయు మోతల్లి! నన్ను॥

63

శ్రీ! సావనమైన యీసురభివంశముఁ జొచ్చుట, యందురాజ్యయుక్
భూవరుడుగ సరస్వతియుఁ బాలెసలారఁగ గారవించి స
ద్భావముచొప్పున గురుపదాబున నిల్పుట నీదు దివ్యతే
జోవిభవంబు నన్నుఁ బరిశుష్ఠనిఁ జేయుటగాదె భారతీ!

64

క॥ ఇమ్ముగ నీకు కృపా స్నే
హమ్మునఁగా లభ్యమయ్యె నంచితసుకృతం
బిమ్మహి ధన్యుడనైతి
సమ్మానము వచ్చె రాజసన్నిధులందు॥

65

సీ॥ వైరి విశ్వంభరావర వగ్గ సన్నత
శౌర్యభూషణులు రేచర్లవారు
నాగేశ వాగీశ నాకేశగురు నుత
సాహిత్యధరులు రేచర్లవారు
మందార కుందారవిందాది నీహార
సత్కీర్తియుతులు రేచర్లవారు
గురుదాన జిత శిబి సురధేరు రవిసూను
చందనతరులు రేచర్లవారు

గీ॥ అట్టి రేచర్లగోత్రమ్మునందు వెలయు
రత్నమాంబామహారాజ్ఞ రమ్యకరుణఁ
గాంచి జటపోలుసంస్థాన కవిగ నుంట
శారదాంబ! నీ ఘనకృపాసరణి గాదె?!

66

సీ॥ పెంచె నేకాశ్వపీవిభుడు బిడ్డలవోలె
దనరాజ్యమందున్న జనుల నెల్ల
నించె నేవైభవనిర్జరేశుం డధి
కోటిహృద్గతములొ కోరుకొల్లె

దుగ్గించె నేరాజచుదుగ్గిండు పండితకవివ
 రేణ్యుల నేచు దారిద్ర్యమెల్ల
 ముంచె నేభూషోత్తముడు నైజకీర్తి ను
 ధావార్థి లోకసంతతుల నెల్ల

గీ॥ నట్టి రసికవతంసంబు నతులకీర్తి
 సురభివేంకటలక్ష్మరాడ్డరణినాథు
 కృపకుఁ బాత్రునిఁగాఁగ న స్మృతచేసి
 నట్టిమేలెల్ల మరువంగనగునె? తల్లి॥

67

ఉ॥ కొల్లలుగాఁగ దీనజనకోటికిఁ గామ్యము లీయఁజాలు దీ
 వ్యలతకామతల్లి మదుపాస్యునిరీతిగ సాకుతల్లి; య
 ల్లలన నాంధ్రచారు కవితాంగన నేలెడు పాలవెల్లి మా
 కొల్లపురంపుఁదల్లి నెదఁ గొల్పెడుభాగ్యమునిమ్ము భారతీ॥

68

సీ॥ నీమూలమునఁగాదె భూమిశ లక్ష్మణ
 వర్యునితో స్నేహభావ మొదవె
 నీమూలమునఁగాదె శ్రీచున్మహారాజ్ఞ
 రత్నమాంబాకృప ప్రబలుచుండె
 నీమూలమునఁగాదె నిర్మలానంద సా
 ఖ్యమ్ము నాకెల్లప్పు నమరుచుండె
 నీమూలమునఁగాదె స్నేహలతాసంఘ
 మవనిలో విఖ్యాతి నందుచుండె

గీ॥ నిన్నుఁ జూచుటగాదె నా కెన్నరాని
 మిత్ర సౌభాగ్యసంపత్తిమిగులుచుండె
 రాజ కవిరాజ బాంధవ్య మోజుఁ దనరె
 ద్వితీయపారతియే గతి బ్రహ్మరాణి॥

69

గీ॥ త్వత్కథా శ్రవణానక్తి త్వత్పదాబ్జ
సేవయెడ రక్తి త్వన్నామ చింతనమున
భక్తి త్వస్మార్తిదర్శన ప్రాప్తి ధాతి
నాకు లభియించె నీకృప నలువరాణి॥ 70

గీ॥ నిన్నుఁగాదని యెదిరించి నిల్వఁగలఁడె
ధాతయైనను నాని ముత్రాతయైన
నీవులేకున్న నెవ్వరు నిల్వఁగలరు?
ప్రాణధాత్రివి నీవమ్మ భారతాంబ॥ 71

గీ॥ నిన్నుఁగాల్చెడు భాగ్యంబు నెగడకున్న
నిన్ను వర్ణించు సుకృతంబు నేర్వకున్న
నిన్ను దర్శించి పుణ్యంబు నెఱయకున్నఁ
“గలుగనేటికిఁ దల్లులకడుపుచేటు”॥ 72

గీ॥ భీమకవివోలె వాసిన్ది వెలయకున్నఁ
బ్రాకటపులువోలె ధీశక్తిఁ బడయకున్న
సుబ్బరాయనివాకులె చోచ్చటనైనఁ
దల్లి! నీకటాక్షమ్మనఁ దనరనిమ్మ॥ 73

శా॥ ముక్తిగోరి భవత్పదాబ్జయుగళిక్ ముప్రొప్పున భ్యానింతు నా
సక్తి గాంచి భవన్మహామహిమముల్ సద్గ్రంథముల్ దెల్పఁగా
భక్తి గాంచి పఠింతు నొక్కక్షణము వ్యర్థంబుగాగెంట నీ
వ్యక్తి నీవ యెఱుంగవొక్కొ జననీ! వ్యాఖ్యాన మింకేటికి॥ 74

చ॥ అరమరలేక నన్నిఁకఁ గృపార్ద్రమనమ్మన నేలుమమ్మ నా
తెఱఁగెఱిఁగించి తంతయు నతిప్రమదంబున కాన్పదంబుగా
వరలెడు నీపదాంబుజ మవశ్యముఁ గొల్చెడుశక్తి నిచ్చి యే
కొఱతయుఁ గల్గనీయక యకుంతితవత్సలతఁ ఘటించుమా॥ 75

ఉ॥ నీదు కృపావిభూతి నిల స్నేహలతా కవిసంఘ వృక్షమున్
శ్రీ దయివారునట్లు వికసింపఁగ నాటితిఁ గావ్యపుష్పముల్
మోదముఁగూర్చు నాకవనమున్ బలె నల్లకొన్ జగమున్
మేదిని నేలు రాజకవిమిత్రులకెల్లను నీడయో యన్॥

76

ఉ॥ విద్వేలపారమున్ గనిన విజ్ఞుడఁగాను సమస్త ధర్మముల్
దద్దయు నేర్చినట్టి గుణధన్యుడఁగాను వివేకిఁగాను ము
ప్పొద్దలఁ దృప్తదాంబుజమె ముక్తికి భుక్తికి హేతువంచు నా
ముద్దులపోకతా సుతులమువ్వరతో సలితో భజించెడన్॥

77

చ॥ పలికియెటుంగ నెన్నఁడును బల్కఁగరాని కఠోరవాక్యముల్
సలిపియెటుంగ నెన్నఁడును సాధులుమెచ్చని దుష్టకార్యముల్
తలఁచియెటుంగ నెన్నఁడును ధర్మముఁదప్పు తలంపు నీపదం
బులె శరణంబులంచు సతమున్ మది నెంచితి నో సరస్వతీ॥

78

చ॥ కలఁగనువేళలం దెవుడఁ గాంచుచునుందు భవత్స్వరూపమున్
జలనములేని చిత్తమున సాగెడువాడను సూన్యత్రవత
స్థలన మెటుంగఁబోని కవిసంతతిలోపల నుండువాడ నే
ఫల మెసఁగంగఁ జేసి ననుఁ బాలనసేయదొ శ్రీసరస్వతీ॥

79

ఉ॥ మున్నొనరించు నాదురితమూలము మూలముతోడఁ ద్రుంచి యా
పన్నుని నన్నఁబ్రోచి భవబంధములోబడి మ్రగ్గకుండ నీ
ప్రన్నుని పాదముల్ గొలుచుభాగ్యముఁ గల్గఁగఁజేయుమమ్మ నా
కన్నిట నీవె తోడ్పడిన నందఁగరాని ఫలంబులుండు నే?॥

80

ఉ॥ అమ్మ! భవత్కటాక్షలవమైనను నావయి సోకనిమ్మ! జ
న్మమ్మ కృతార్థత బడయుమార్గమునన్ నడిపించుమమ్మ! నే
రమ్మల పై పుమమ్మ! యనురాగరసంబును జిలుకమమ్మ! జ్ఞా
న మ్రోసఁగంగనిమ్మ! యొకనాఁడును బాయకుమమ్మ భారతీ॥

81

ఉ॥ దీనులనెల్లఁ గాచు పరదేవివి నీవు సుతుండ నేను నిక
ధ్యానమునేయు భక్తుండ నుదాత్తమతిక నినుఁగొల్తు సౌఖ్యసం
ధానమొనర్చి కావఁగలతల్లిని చల్లని దృక్పరంపరా
ధానవిభూతి నాపయి సతంబును నిల్పి తరింపఁజేయుమా॥ 82

ఉ॥ ఎగ్గఱుటించువేళ స్మరియింతునటంచు సమస్తభాగ్యముల్
తగ్గనినాఁడు నీపదములక స్మరియింపనటంచు నీకృపా
దృగ్గరిమంబు నాపయి నొకించుక చూపుట మానకమ్మ! లో
సిగ్గు ఘటించకమ్మ! భవసింధువు దాటఁగఁజేయు మంచికా॥ 83

మ॥ ధరణీదేవులు వేదవేత్తలు నినుక దర్శింపలే రన్నచో
స్థిరకాంత్రీపదమై మనోహరమునై శైల్యాండు నీరూపముక
బరులెవ్వారలు గాంచనేర్తు రిల భాస్వచ్ఛక్తివౌ నిన్ను నే
స్థిరచిత్తమ్మునఁ గొల్చుచుంటి జననీ తీరంబుఁ జేర్పంగదే?॥ 84

తా॥ కన్నుల్ గల్గియు లేనివారిపగిదిక గాంచంగలే రెద్దియుక
నిన్నుకభక్తిగఁగొల్వనేరనిజనుల్ నిర్ణద్ర చిద్రాక్షిణీ
విన్నకజాలు భవస్మహత్వ మెపుడుక విజ్ఞానిబృందంబులో
నున్నకజాలుఁ దరించి మించఁగల రీయర్విక యశఃకాములై॥ 85

ఉ॥ తొల్లి నినుకభజించి సుగతుల్ గనుమార్గములెల్లఁ గాంచుచుక
జల్లఁగ మానులెల్ల సువచఃకలనంబున స్వతసంధులై
చల్లని నీదయాదృతికిఁ జాలిరి, నేనన నెంతవాడ? సం
ధిల్లినభక్తితోడ భవదీయపదంబులఁ గొల్తు శారదా॥ 86

తా॥ ఎన్నంజాలుదు నీపదాబ్జయుగమే హెచ్చైనభావమ్ముతో
మన్నింపకవలె నాదొసంగులను యుష్మద్వివృతామాళి నే
యెన్నంజాలు మదీయజిహ్వయును నీవే దిక్కు నాకింక నీ
కన్నం బోచెడితల్లి లేదు మహిలో నంబా! జగన్మోహినీ॥ 87

చ॥ పృథితమనమ్ముతో నిను నవశ్యము నమ్మినవాడ, భాత్రిలో
శిథిలములేని కీర్తిరమఁ జేకొనుభాగ్య మొసంగి మన్మతో
రథమును దీర్చుమమ్మ! కవిరాజులు మెచ్చెడిబుద్ధి నిమ్మ? స
త్పథమును సత్ప్రవర్తనముఁ బాయనిభక్తుడ సుబ్బరాయడఁ? 88

ఉ॥ క్రందుగఁ బూర్వజన్మకృతకర్మముఁబట్టి ఫలంబుఁగల్గు, నిం
పొందెడు పుణ్యకార్యములు నొప్పెడిరీతినిఁ జేయకున్నచో
నందనిమోనిపండ్లకొఱ కట్టులుసాచుట యానుగాదె? యే
చందమునఁ దరింపఁగల శక్తికొసంగెదొ శ్రీసరస్వతీ॥ 89

ఉ॥ ఇంతకుమించి మిన్నొకయు నెట్టితలం పెదలేదు నాకు ర
వ్వంతయు, నీపదాంబుజమె ధ్యానముసేయుచు నున్నవాడ ని
శ్చింతమనమ్ముతో దరికిఁ జేర్చెదవంచు, నుపేక్షసేయుచో
శాంతి లభించుటెట్లు? భవసాగర మీనుటయెట్లు లంబికా! 90

ఉ॥ నిన్నుభజింతు నెల్లపుడు, ని న్నెద నెంచుచుచుందు, నీపదం
బెన్నఁడువీడకుందు, త్తణమేనియు బద్ధకమూనఁబోను, నీ
వన్నిట సాయమిచ్చు జగదంబపుగాదొకొ? నీదు భక్తిసం
పన్నుల కందరాని ఫలభాగ్యము లుండునె? శ్రీసరస్వతీ॥ 91

ఉ॥ ఎన్నఁటికైన నీపదము లెన్నఁడువీడని భాగ్య మిమ్ము, నా
కెన్నఁడుఁ దగ్గనట్టి బలమిమ్ము, భవతః-ఫలెల్ల జహ్వలో
నున్న రజోగుణంబు సరపోక్తిగ మారెడురీతి దీక్షతో
నెచ్చుటకై పరాంబ! వరమేటికి? నీకృప యున్నఁజాలదే? 92

చ॥ రవి యుదయించినంతట బిరాబిరఁ జేఁకులెల్లఁ బాయున
ట్లవీరశఁ జేజముఁ బఱపినంతట నాతమముఁ నశించుఁ, ద
త్త్వవిభవ మే నెఱుంగఁగల ప్రిజ్ఞఁడఁగాను ద్వదీయనామ సం
స వ మొనరించువార లిల ధనులుగారె? పృబుద్ధభారతీ॥ 93

ఉ॥ అంబ! నిను భజించునరులందఱుఁ బ్రాకట ధర్మకామమో
క్షంబులు సర్థసంపదలు సర్వశుభంబులు భోగభాగ్య సా
ఖ్యంబులు గాంచనేర్తురుగదా చిరజీవులు నీదుమంత్రరా
జంబుఁ దదేకనిష్ఠఁగొని సత్త్వగుణాన జపించువారిల్॥

94

ఉ॥ ఎంతటి జ్ఞానమున్న మఱియెంతటి వాగ్విభవంబులున్న నిం
కెంతటి శక్తియున్న దనకెంతటి ధీబల మొప్పియున్న ని
శ్చింతగ భారతీకథలచే బరిశుద్ధుఁడు గాకయున్న జ
న్మాంతరదోషముల్ తొలఁగునా? తుది మోక్షపదంబు గల్గునా? 95

త॥ వినినకొలంది వీనులకు వేడక-గనుండు భవతక-భారుచుల్
కనినకొలంది కన్నులకుఁ గాంక్షజనించు భవత్స్వయాపముల్
కనవినరాని లీలలు జగంబున నీదుకటాక్షజాలముల్
ఘనమగు నీకృపాకలితకాంతులు నాపయిఁ జిలుక-మంబికా! 96

ఉ॥ ఆరయ నేజగజ్జననియాదర మించుక గల్గకున్న నె
వ్వారు విపత్పరంపరలఁ బాల్కుడ ముంచుచుఁ దేల్పుచుండు సం
సారపయోధి దాటఁగలశక్తినిఁ గాంచరొ యట్టితల్లికి
భారతి కేను మ్రొక్కెద నపారశుభాభ్యుదయంబు గల్లఁగన్॥ 97

మ॥ సురల్ భక్తి భజించుమానవులకుఁ శోభిల్లుసాఖ్యార్థ ము
ర్వర యన్న బలుమాటలేల? మము సంరక్షింపఁగాఁజాలు నీ
చరణాబ్జంబు భజించువారి కిలలో సాధ్యంబు గాకుండునే?
చిరసాభాగ్య చిరాయురున్నతులచేఁ జెల్వొందు భోగార్థముల్॥ 98

ఉ॥ వేకువ లేచి నీహృదయవీధికలో ననుఁ జేర్చుమంచు నీ
శ్రీకరనామము బలికి చిత్తము నీకడఁజేర్చి మ్రొక్కు-ల్
నీ కిడకుండ నన్యమును నే నొనరింపని భక్తుడ౯జిహ్వా
నా కెటువంటిసాఖ్యము ఘనంబుగ నిత్తువా? శ్రీసరస్వతీ! 99

ఉ॥ నీకృపఁ గాంచఁబట్టి నిను నిశ్చలభక్తి భజింపఁబట్టి వా
ల్గొకి కవీంద్రుడయ్యె, నిను మించినభక్తిఁ బరాశరాత్మజుం
డేకమనఁగఁగొలిచి యింపగు భాగవతంబువ్రాసె, నీ
వే కవికోటిస్థలఁ దరియింపఁగఁజేసెను శక్తి వంబరో॥ 100

మ॥ ధనధాన్యంబులు భోగభాగ్యములు విద్యా ధీబలస్ఫూర్తియు
ఘనసంపద్విభవాభిరామములు కాంక్షల్ దీరు సంతానముల్
గనిన లాభములేదు నీదగు కటాక్షప్రాప్తి లేకున్నఁ, గా
వున నీస్తోత్రముఁ జేసినాడఁ గృపతోఁ బ్రోవగదే భారతీ॥ 101

ఉ॥ ప్రాయము రిత్తఁ బుచ్చితఁ దపంబు జపంబును లేక కాంక్షలక
ద్రోయక భోగసౌఖ్యములఁ దూగితి వైదికకర్మనిష్ఠలక
జేయఁగలేదు సర్వతికిఁజేతులుచాచిన లాభమేమి? నీ
వే యనుకంపఁజూపి తరియింపఁగఁ జేయవలె సరస్వతీ॥ 102

శా॥ నీసంకల్ప మెఱుంగఁజాలము శ్రీతానీకమ్ము రక్షించి నా
నాసౌఖ్యంబులు గూర్తు వెల్లపుడు నీనామౌబె దిక్కుంచు లో
వాసికమీరఁగఁ గొల్చువారి కెపుఁక భద్రంబులక గూర్చుచుక
గాసికదీర్చి యభీష్టసిద్ధ లెబమిగ గల్పింపవే భారతీ॥ 103

మ॥ జననీ! ప్రేమరసప్రథాన కవితాసామాజ్య సౌభాగ్య సం
జనితానంద కవిత్యతత్త్వ మెలమి సాధించు ధీశక్తి నా
కనుకంపక దయసేయుచున్న జని ధన్యంబౌనటుల్ సేయుమా
ఘనమా నీదుసహస్రనామములు గాంక్షల్ మీరఁగా నెన్నదక॥ 104

ఉ॥ వ్రాసితి స్తోత్రపద్యములు భక్తిదలిర్పఁగ నిన్ను నెంచుచుక
వ్రాసితి దీక్షఁబూని సుకరంబుగ నీదుసహస్రనామముల్
వ్రాసితి నిన్ను మించఁగలవారలు లేరని యంతకంటె నే
వ్రాసెడిదేమి సత్కవులవ్రాత విధాతృనివ్రాతయేకదా॥ 105

॥ ఆ నలినోదరాంశభవు నంతటివాడను గాకపోయినా
నీ నలినాంఘ్రియగృమును నిశ్చలభక్తిని నమ్మి నీపద
ధ్యానముడక్క- వేఱొక పదంబు నెఱుంగనివాడఁగాన ని
ష్ఠా నిరతిఁ రచించితి రసప్రచురంబగు కావ్య మంబరో॥ 103

॥ నీరజ సంభవాదులును నిక్కముగా భవదీయతత్త్వముఁ
నేరరు, విప్పిచెప్పటకు నేనన నెంతటివాడ, ఘోరసం
సారపయోధిలో మునిగి సత్య మెఱుంగనివాడ నెట్టులో
నేరములెల్ల పైచి నను నెట్టనఁబ్రోవును శ్రీసరస్వతీ॥ 107

క॥ నీరూపంబుఁ దలఁతు నీ

పే రెంతు భవస్సహిమను వినుచుందుఁ నీ

చారిత్రమెల్లఁ గృతिसం

పారక లిఖించుచుందు నానందమతిఁ॥ 108

॥ వేదను నన్యదేవతల వేడిన నీవలెఁబ్రేమపెంపునా
జూడఁగరారు నీ పరమశోభిత పాదముఁ గొల్చువారలఁ
వీడను నీపయి మిగుల నేరమువెట్టెడు దుష్టకోటులఁ
గూడను నిన్నె నమ్మితి నకుంతితభక్తిని శ్రీసరస్వతీ॥ 109

॥ అంతములేనియట్టి పరమాత్మపదంబును యోగ నిశ్చల
స్వాంతసమాధిఁ బూని కనుభాగ్యముఁ గల్గఁగఁజేయుమీ శరీ
రాంతమునందు మోక్షపద మందఁగనిమ్ము పురస్కృత వ్యథా
క్రాంతునిఁ జేయఁబోకుము జగత్ స్థితికాఁజి శ్రీసరస్వతీ॥ 110

॥ నీరూపం బెదనిల్చి కొల్తు సతముఁ, నిన్నెప్పు సద్భక్తి నీ
కారుణ్యం బొకఁడున్నఁ జాలుననుచుఁ గానింతు స్తోత్రంబు, నీ
పేరన్నఁ గడుఁబొందుచుందు నెదలోఁ బ్రేమించి కామించి త
లీ! రావే! దయనీలవే? సుఖమునాకీ వే! ననుఁబ్రోవవే?॥ 111

౧౩॥ ఏ యవచారమున్ సలుపనెన్నఁడు నొకెడ బుద్ధిహీనతన్
జేయదొసంగులన్ సయిచి చేకురఁజేయుము సౌఖ్యసంపదల్
జాయకు నాకుఁ బుత్రులకు, సాగిలి మ్రొక్కుచునున్న వాడ నీ
వే యనుకంపజూపవలె నెప్పుడు దల్లిరో! శ్రీసరస్వతీ॥ 112

గీ॥ ఓసరస్వతీ నీకృప యుండఁబట్టి
కలముఁ జేపట్టి తలపెట్టు కార్యమెల్ల
నించుకంతయు లోటు గన్నించకుండ
సాగుచుండెను సర్వత్ర జయముగాఁగ॥ 113

గీ॥ నీ కృపాప్రాభవంబున నేఁడుఁగూడఁ
దల్లి! నిస్కర్పి వ్రాయుపద్యంబులెల్ల
సార్థకముఁ జేయఁగదవమ్మ సత్వరముగ
వాఙ్మయ ప్రపంచమ్మున వరలునట్లు॥ 114

౧౪॥ నీమాహాత్యముఁ గ్రొత్తఁజేసి నుడువన్ నేర్పించలేకున్న నా
లో మార్మోగుచు నుండు నెల్లపుడు నీలోనున్న తేజంబు, నీ
వే మాకెల్లడ దిక్కటంచు నెదలో నెవ్వేళ నూహింతు, నీ
శ్రీమాన్యాకృతిఁ జూచుభాగ్య మొదవెన్ బృథ్వీతలంబందున్॥ 115

౧౫॥ నేను జపాగ్నిహోత్ర మహనీయతఁ గాంచినవాడఁ గాను బ్ర
జ్ఞానిధిఁ గాను ధీయుతుడఁ గాను గవిత్వపటుత్వతత్వరే
ఖా నియతిఁ బురాకృత సుకర్మవశమ్మున నేర్చినంత ని
న్నేను నుతించుచుంటిఁ గృతకృత్యనిఁ జేయుదువంచు భారతీ॥ 116

౧౬॥ కావున నాదుచిత్తము వికారము నొందఁగనీక కాచి స
ద్యావముతోడ నాత్మ పరిపక్వముఁగాంచెడు తత్త్వరూప వి
ద్యావిభవంబు బోధపడునట్టులఁ దేటపడన్ బానర్పు మో
దేవి! ప్రబుద్ధశారద! తుది నినుజేరి సుఖంబుఁగాంచఁగ॥ 117

క॥ నీకంటె గాచువారలు

నాకెందున లేరుగాన నాభారము నీ

దే కైవల్య ప్రాప్తికి

నీకైకర్య మొనరింతు నిస్తానియతి॥

118

ఉ॥ ఇంచుక మాయలేక జగమెల్ల భవన్మయమంచు నెంచి ని
న్నంచిత భక్తి పెంపున నిరంతరము భజియుంతు, నేను గా
వించెడు కార్యమందుఁ గనుపించిన దోసములెల్ల గప్పి లా
లించుమ సత్కృపారతిఁ గలిగి బడకుండఁగ నోసరస్వతీ॥

119

చ॥ తెలియక కొన్ని యాపయిన దిట్టతనంబునఁగొన్ని బుద్ధియుగ
గలిగినవెనఁగొన్ని మఱి జ్ఞానము చాలక కొన్నితప్పులక
సలిపితిఁ దత్ఫలం బిప్పుడు చాలఁగఁ బొందితి నింకనైన న
న్నలసటఁ బెట్టకుండఁ గనుమమ్మ! సరస్వతి నీకుఁమొక్కదా॥

120

ఉ॥ స్థాపనఁజేసితిగ వనసంఘము కొల్లపురమ్మునందు నీ
ప్రాపు లభించెనంచు నెటు వర్ణిలఁజేసెదొ ధాత్రిలోన, నే
నేపుగ మిత్రలేఖ లభివృద్ధిగఁ జేసితి, నిన్ను నమ్మితిగ
నీపటుశక్తి ముందునకు నెట్టఁగనొనని శ్రీసరస్వతీ॥

121

చ॥ కలమును బట్టించిత బుధకాండముమెచ్చెడు మేటిశక్తి నా
కలవడఁజేసినావు మనమందున బద్ధకమెల్లఁ బోయె ని
ర్మలమగు చిత్త మేర్పడె సమస్తముఁ జేకఁగఁ గాననయ్యె నీ
బలము లభించువారల కపారసుఖంబులు గల్గు భారతీ॥

122

శా॥ పాపంపుం నుడులేల నీకృపయు నాపైనుంట నాస్థానముల్
పాపించెక శుభముల్ ఘటిల్లె ధన మాపాదింపఁగానయ్యె ని
ష్కాపుకగా నొనరించి సత్కృతులు సర్పకజేసి సౌఖ్యంబు నా
కేపారెక యత నింతగాంచితిని బ్రాహ్మ! సత్కృపాంభోనిధీ॥

123

శా॥ శ్రీరమ్యంబగు నీకటాక్షవిభవ శ్రీకాంతి చేకూరఁగాఁ
బ్రారంభించినదాది విఘ్నలవముఁ రానీక పోషించుచుఁ
గారుణ్యంబునఁ జూచుచుంటి వెపుడుఁ సంఘంబు వర్ధిల్ల వి
స్తారామోదము వెల్లుచుండె నెదలోఁ దల్లి! దయాంభోనిధీ! 124

గీ॥ “ప్రాయ మించుకేనియును గైవారిలకుండ”
నైవధగ్రంథ రచితసందర్భమందుఁ
బలుకుఁదోడైతి శ్రీనాథ భవ్యకవికిఁ
గవులపాలిఁటి కల్పవృక్షంబ వగుట 125

గీ॥ ప్రాయ మించుక నాకుఁ గైవ్రాలుచుండ
దర్శనంబిచ్చి నీపైనఁ దనివిదీఱ
భారతీగ్రంథ నిర్మాణవైభవంబుఁ
గలుగఁజేసిన తల్లివి నలువరాణి!! 126

గీ॥ రాజసంస్థాన మర్యాద ప్రబలునట్లు
నన్ను శ్రీ యిందిరా జగన్నాథరాజ
దంపతులు దేశికునిఁజేసి తన్నుచుంట
త్వత్కటాక్షమ్మచేఁగాదె భారతాంబ!! 127

గీ॥ చెప్పనేటికి? నినుగంటి శ్రీసరస్వ
తీసతీ కవిత్వరచ నాభ్యాసమునకు
గురుపదంబు నాకిచ్చు నీకరుణఁ దల్లి!
మఱువశక్యంబె? కోటిజన్మములకైన!! 128

గీ॥ శిష్యగణ మెల్లవేళ నీసేవఁ జేయు
నాకళత్రంబు నీగాథ నయమెసంగఁ
జేసి నోరూర నోరారఁ జెప్పుచుండుఁ
దగ్ధదాబ్ద సేవారతి ప్రబలునట్లు!! 129

క॥ చేతోమోదం బొప్పుగ
 సీతాకల్యాణకృతికిఁ జేదోడై వి
 ఖ్యాతిఁ గూర్చితి మఱువక
 మా తరమా? తల్లి! పెక్కుమాట లిఁకేలా?॥ 130

గీ॥ శిష్యురాలగు చేబ్రోలు శ్రీసరస్వ
 తీ విరచిత రామాయణ దివ్యకావ్య
 మునకుఁ బ్రోత్సహమిచ్చు నీఘన కృపార్ద్ర
 దృగ్విలాసోదయంబుఁ గీర్తింపఁగల నె?॥ 131

గీ॥ రెండువేలపద్యంబుల నిండియుండు
 ప్రేమసందేశకావ్యంబు నేను మొదవ
 వ్రాయఁగల్గెడు భాగ్యంబు వరలెనన్నఁ
 దల్లి! నీ కృపాభ్యున్నతాదరముగాదె?॥ 132

గీ॥ క్రమముగా విశ్వవిద్యాధికారులెల్లఁ
 బాత్యపుస్తములుగ నాపరిబంధములను
 నిర్ణయించు ప్రోత్సహము నెగఁజేసిననఁ
 జెప్పనేటికి? నీదయా శ్రీబలంబు! 133

ఉ॥ ఆ యినుగంటి కృష్ణవసుధాధిపు జీవితగాఢ భక్తితో
 వ్రాయఁగ లక్ష్మరాయశృపవక్యవి జీవితతత్వ మంతయుఁ
 వ్రాయఁగఁ బెక్కుకావ్యములు వ్రాయఁగఁ దోడ్పడియుంటి వీవు; త
 ల్లి! యిలలోన నన్ను దరియింపఁగఁ జేసితివమ్మ భారతీ! 134

ఉ॥ వ్రాసియెఱుంగ నెన్నఁడును వ్రాయఁగరాని కఠోరవాక్యముల్
 వ్రాసినవాఁడఁగాను నొకపట్టున నైన నధర్మవాక్యముల్
 వ్రాసినవ్రాత లన్నియును వన్నెయువాసియుఁ గాంచురీతిగాఁ
 జేసి నీదయారస విశేషము వర్ణనసేయ శక్యమే?॥ 135

గీ॥ పాడువాగ్రేతల సెన్నండు వాగ్రీసియెఱుంగఁ
 దిట్టుపద్యంబు లేనాడుఁ దీర్చియెఱుంగఁ
 గోపభావంబు లేవేళఁ జూపియెఱుంగఁ
 దల్లి! నీకటాక్షమై నా కెల్లదిక్కు॥

136

చ॥ “మృదుమధురప్రసంగముల మించు కవిత్వము మిత్రీలేఖలక
 బొదిగెడునేర్పు మీకుఁ బరిపూర్తి గఁ జిక్కె” నటంచు వ్రాసె న
 మృదమున శ్రీభుజంగకవిభూపతి; యీసుకృతంబు నీకృపా
 భ్యుదయ పరంపరాతిశయముల్ ప్రసరించుటఁగాదె భారతీ!॥

137

ఉ॥ రాజగు విశ్వసుందరుఁడు పాగ్గణసుండుయి యత్రలేఖలక
 రాజలఁజేసి యెల్లపుడు వ్రాయుటకుఁ గలకారణంబు నే
 నోజుఁ దలంతు నీదగు కృపాన్నతియంచు బహుక్తులేల? నీ
 భ్రాజిత తేజముఁ గొలుచువాఁడను జీవిత శేషమంతయు॥

138

గీ॥ “పద్యసరణిని సడలించు గద్యసరణి
 గద్యసరణిని వడిమించుఁ బద్యసరణి”
 యం చమర శాస్త్రీ వ్రాయు వాక్యాళికెల్ల
 నన్దుఁగా నొనరించిన యంబనీవ॥

139

గీ॥ పీఠికాపుర యువరాజు విరుతిసేయ
 వారి కావ్యతరంగ భాస్వత్స్వరూప
 వైభవంబు విమర్శించు వాక్కుకెల్లఁ
 గారణం బీవకా స్వర్ణగర్భరాణి॥

140

ఉ॥ ఆ వర నూజిపీడుపురమందునఁ బావనధర్మశీలుఁడౌ
 శ్రీవిజయాపురాణ్ణి విశిష్టకృపక గురుత్వ వహించుటక
 శ్రీవిభవంబుఁ గాంచుటయు స్నిగ్ధుడనౌటయుఁగూడ భారతీ!
 నీవ నిదానమాటఁగద నీకృప సర్వసుభంబు లిచ్చెడికె॥

141

- గీ॥ మించువేడకు రత్నాంబ పోషించుచుండ
నా జగన్నాథభూవరుఁ డాదరింప
శ్రీ సరస్వతీమాతయుఁ గృపవహింప
సంఘ మభివృద్ధియగుచుండఁ జాలవలకు॥ 142
- గీ॥ విశ్వవిద్యాధికారుల వినుతిఁ గాంచి
తొలిబహుకృతి 'సీత' లందున గ్రహించి
కానుగా గృహలక్ష్మీకంకణముఁ గాంచి
పేరుఁగొనుచుంట నీకృపాభిక్ష గాదె?॥ 143
- గీ॥ కాశికృష్ణార్థ దీవనఁగాంచి మించి
చిలకమర్తి నృసింహుని చెల్లిఁగాంచి
విశ్వనాథుండు సతతంబు వినుతిసేయ
న్నేపాలత నాఁడునాఁడు పుష్పించుచుండె॥ 144
- గీ॥ నీకటాక్షమ్ము దండిగా నిండియుంట
వేంకటరమణాచార్యుని ప్రేమఁ బడసి
మిత్రలేఖల నడిపించి మించఁగలుగు
భాగ్య మొనఁగూడె నాకు నోభారతాంబ॥ 145
- గీ॥ ఆ కవిత్రయభారత మంతఁ జూచి
కృష్ణభారతము విమర్శింప నేర్చి
రెంటిలోపలనున్న సాదృశ్య మెంచి
వృద్ధి యగుచుండఁ బెద్దవారెల్లఁ బొగడ॥ 146
- గీ॥ అయ్యె విద్యత్ప్రీతులయందు జయము
గలిగెఁ గవిసార్వభౌముని కరుణసూడఁ
జెల్ల పిల్ల వేంకటకవిశేఖరుండు
సిద్ధిగలవాడనుచు విమర్శించి వాసె॥ 147

గీ॥ నన్నుఁ గవివీరుఁగాఁ జేసి యెన్నఁదగిన
పద్యలేఖను వ్రాసిన పండితుండు
గురుఁడు వేంకటశాస్త్రినిఁ గొల్తునెపుడు
తథ్యముగ నాతఁడే కవితాగురుండు॥ 148

గీ॥ సంఘసభ్యుడై మిత్రుడై శ్రద్ధగలిగి
క్రొత్తమిత్రుండు 'బాలాజి' కూర్మిజూపు
పండితారాధ్యమిత్రుండు వ్రాయుచుండు
మిత్రకోటి వందలపైన మించియుండు॥ 149

గీ॥ ఆంగ్లమందు 'శివాజి' వీరాగ్రగణ్య
గాథలెల్లను వ్రాయుభాగ్యంబు గలిగె
నద్ది శ్రీజగన్నాథరాయండు మెచ్చి
ప్రకటమొనరించె గీర్తిచంద్రిక వెలుంగ॥ 150

గీ॥ కవిత సెప్పుంగ నేర్చిన కాలమెన్న
నొక్క రజతోత్సవంబయ్యె నక్క-జముగ
నందు జటప్రోలుసంస్థానమందుఁ జేరి
పదియునైదేండ్లు లీలగా వరలుచుండె॥ 151

గీ॥ పదియు నైదేండ్లలోపల వ్రాసినాఁడ
నేఁబదికిమించు గ్రంథంబు లెన్నియేని
సంఘ మెనుబదిఁ గూర్చె పుష్పంబులెన్న
భారతీ! నీకృపాదృష్టి వడయఁబట్టి॥ 152

గీ॥ లక్ష్మరాయభూపాలుఁ డాహ్లాద మొదవ
నంకురార్పణ మొనరించినందు కీర్తి
న్నేహలత నాఁడునాఁడు బుష్పించుచుండె
దెలుఁగురాజులసన్నిధి వెలయుచుంట॥ 153

సీ॥ చెల్లవిల్లకులాబ్ధి శీతమయూఖుండు

రచియించు సరసవాక్పాఠి దనర

శ్రీపాదకవిరాజ కృష్ణసుధీమణి

మురిపించు విజ్ఞానబోధ మెఱయ

శ్రీ చిలగమర్తినృసింహబుధేంద్రుండు

దనియించు సహజవాగ్ధార వెలయ

వేంకటరమణ కవిప్రవరేణ్యుండు

వినిపించు మధుకవిత్వ మలర

సీ॥ నమరకవనంబు గురియించు నమర శాస్త్రి

మోదరసమిచ్చు శ్రీనాగభూషణుండు

చి తకళలెల్ల వెలయించు మిత్రకోటి

యమృతరసవాద్ధిఁ దేల్పు నర్థాంగలక్ష్మి॥

154

సీ॥ నన్నుఁ గవిజేయు శ్రీరామనాథగురుని

మఱువఁజాలను జన్మజన్మములకై నఁ

దెనుఁగుతీవన్న నెట్టిదో తెలియఁగలిగె

వాని వాగ్విలాసోదయ ప్రభలచేత॥

155

సీ॥ నడుపు స్థిరబుధలేఖ లన్న పస కొంత

న్రాయు మిత్రలేఖలు పెద్దవారికై నఁ

బడసె యోగ్యతాపత్రముల్ వారివలన

సంఘ మీరీతి గౌరవాస్పదము నయ్యె॥

156

సీ॥ విశ్వనాథుండు వీక్షించు వేయికనుల

వేయు నేటికి? నాచతుర్వేదుల కుల

వాద్ధిచంద్రుం డమర శాస్త్రి పలుకు నభయ

మంచు నది నాకు రక్షగా నమరుచుండు॥

157

గీ॥ ఇట్లే నలువదాజేడులు పృథ్వీఁ గడచెఁ
దక్కుఁ గలకాల మీరీతిఁ దనరనిమ్ము
మిత్రలేఖకాయుగమందు మెలఁగినాడ
నన్న మాటయేచాలుఁ బేరాస లేదు॥

158

ఉ॥ లోపములేదు నాకు నిలలో రతనాంబికసత్కృపారతిన్
నీపటుశక్తి నూతఁగొని నేర్చుకొలంది భజింతు నెప్పుడున్
దీపిత సౌఖ్యమున్ బలముఁ బేజము ధైర్యము ధీపటుత్వమున్
బ్రాహ్మగనిచ్చి ప్రోతువని నమ్మిచభక్తుడ శ్రీసరస్వతీ॥

159

చ॥ అనలునిసాక్షిగాఁ గొనిన యంబుజనేత్రనుగూడి నీకథల్
మినుచుఁ బఠించుచున్ దఱచు వేడుకలుమీరఁగ వ్రాయుచున్ మఃత్
మినుచుచుఁ గాలయాపనము విజ్ఞులు మెచ్చెడిరీతిఁ జేయుచున్
మనమున భక్తిఁ గాంచి నిను మాటికిఁ గొల్పెదనమ్మ భారతీ॥

160

ఉ॥ ఎన్నిభవంబు లొందితినో యెందఱు తల్లులుతండులైరో యి
కెన్నిభవంబు లుండునో మఱెందఱు తల్లులుతండులైదురో
యెన్నఁగరాని దీవిషయమెవ్వఁ జెప్పఁగలేరు కాన నా
కెన్నఁడఁ బుట్టనట్టి పద మిమ్ము సరస్వతీ! ముక్తిగల్గఁగన్॥

161

ఉ॥ వాసనలేని పూవువలె వార్తయులేని ప్రసక్తివోలె వి
న్యాసములేని కైతవలె నాథుఁడులేని పురంబువోలె ను
ల్లాసములేని విద్యవలె లక్ష్మ్యమెఱుంగని జ్ఞానికైవడిన్
నీ సమదంచితస్తవము నేర్పనిజన్మము వ్యర్థ ముంచికా॥

162

ఉ॥ వాఁయ దొకప్పుడున్ బరుషవాక్యము నాకల మెన్నఁజేనియున్
వాఁయదలంప దెన్నఁడఁ బరాభవమున్ గలిగించుమాటలున్
వాఁయచునుండు నిచ్చలు విరామముఁజెందక మిత్రలేఖలన్
వాఁయటయన్న సుంతయును బద్ధకమూనదు నీకృపారతిన్

163

నాకలమన్న నీవయని నమ్మిఁ గాంచినయట్టివాడఁ జే
కా కొనగూర్చువ్రాతలను గ్రమకవిత్వ కళాప్రశస్తితో
నేకముఁజేసి చెప్పుటకు నిష్ఠముఁ గాంచినయట్టివాడ లో
తైకశరణ్యవంచు నిను నెప్పుడుఁ గొల్చెడువాడ భారతీ॥ 164

నాకును రాజమిత్రులకు నన్నెదనేలునృపాలకోటికి
బ్రాకటమైత్రుఁ జూపు కవిరాజసఖాళికి నాప్త కోటికి
నీ కమనీయదృష్టిఁగొని నీపయినిల్విన కావ్యరాజముకా
జేకొను రత్నమాంబకును నిత్యసుఖంబుల నిమ్ము భారతీ॥ 165

గీ॥ కొల్లపురయందు నున్నట్టి కూర్మిసఖులు
నాకుఁ జేదోడువాదోడుఁ గాకయున్న
మిత్రలేఖ లీరితిగా మెఱయునొకొక్క?
కాన వారికి నానయపాక-ర మిడుదు॥ 166

గీ॥ చెల్లి దనరార శ్రీచంద్రశేఖరుండు
వృద్ధిగనుచున్న కందకశిశ్వరుండు
ఇద్దగుణతేజుఁ డా రామకృష్ణసఖుండు
వెలయుచున్నారు సఃఖాభివృద్ధిఁ గోరి॥ 167

గీ॥ చూడనట్టి కవీంద్రులుగూడ మత్సు
రాకృత ప్రాభవంబున వ్రాయుచున్న
వారు మిత్రలేఖల నట్టివారిబుణము
నెట్లు తీర్చంగఁజాలుదుఁ బృథ్విలోన॥ 168

గీ॥ దేహసౌఖ్యంబు నానాఁడు దిటముఁ గాంచు
బుద్ధిబల మెంతయేనియుఁ బొసఁగియుండుఁ
గలముచూపిన వేగంబు పలుకనేల?
మిత్రలేఖలు వేలపై మించునెపుడు॥ 169

గీ॥ శ్రీ జగన్నాథస్మృతుడు మెచ్చికొనురీతిఁ
దెలుగుఁజేసితి నాంగ్ల నీతిప్రబోధ
పద్యగద్య భావప్రాధి వరలునట్లు
ప్రకట మొనరించె నదియు శ్రీరాజఘనుడు॥ 170

గీ॥ అష్టదిగ్గజములతోడ నలరుచుండి
కృష్ణరాయల సభగాఁగ నెనయు “భువన
విజయ” మునుగూర్చి వ్రాయంగ స్వీకరించె
నాంధ్రసాహిత్య పత్రి కాన్లు దగరిమ॥ 171

గీ॥ వెలమసంస్థానమందున వెలయుచుంటఁ
దెలుగురాజులసన్నిధి వెలుగుచుంట
నాంధ్రసాహిత్యజగతిఁ బేరందినాడఁ
గాన గొల్తు వారలఁ గృతజ్ఞతవహించి॥ 172

ఉ॥ శ్రీకరమున్ యశస్కరము సిద్ధమునీశ్వర సేవితంబు లో
క్తకశుభప్రదంబు సకలేస్పితదాయక మాగ్నసజ్జనా
నీకశరణ్యమై వెలయు నీపదపంకజయగ్మ మ్మోక్ష
జేకొనువారి కెల్లపుడు జేకురుఁగాదె సుఖంబు భారతీ॥ 173

ఉ॥ బిరుదులకేమి ? నేటిపృథ్వికి బదివేలు గడింపవచ్చు వా
గ్గరిమఁగలట్టివార లెటుగాంచి నల్లెనఁజెల్లవచ్చు నె
క్కరిణి వహింపఁజెల్లు? బుధకాంక్షమువిన్నను నవ్వకున్నె? యీ
గరువ మదేలనీ కనుచుఁ గావున నెప్పటికితి నుండఁదకా॥ 174

గీ॥ గురుఁడు చిల్ల-మత్తి నృసింహకోవిదుండు
బోధచేసినమార్గానఁ బోదలంచి
నాడ నెట్టిఫలాపేక్ష వేడఁబోక
తెలుగుసాహిత్యజగతిలో మెలఁగువాడ॥ 175

శ్రీ! ఒక్కొక్క నెగఁబ్రాకఁ గీర్తిఁగనినట్టి జీవితం బల్పమైనను సిద్ధిఁగాంచుఁ
గా! వోలె నుర్వంఁ జరకాలమున్నఁ / బేరునూరునులేని జీవిత మదేల?!

శ్రీ! మానవజన్మ ముత్తమము మాటలువేయి వచింపవేల? య
ద్దాన ఘనంబుగాదె వసుధ౯ బురుషాకృతిఁ గాంచుటన్న, నా
వైనఁ గవిత్వమున్న నిలవైఁగలవిద్యలలోన నుత్తమం
బైనదిగాన దానిఁగనుటన్న సమస్తముఁ గాంచుటేనుమి! 177

శ్రీ! మానవు లెల్లవారలును మానితక్కిరి గడింపఁదగ్గ వి
జ్ఞానము దైవదత్తముగఁ గాంచినవేళ వృథాపనికై
ఋణక సత్యవిత్వరసము గురియించెడు గ్రంథరాజముల్
పూని వఠించినఁ గలుగుఁబోఁ దుది నక్షయమోక్షసంపదల్! 178

సీ! సంగంబువిడువని జపతపంబు లవేల

మోక్షంబునకుఁగాని పూజలేల

హరినిష్ఠ లేని యోగాభ్యాస మదియేల

తత్త్వార్థ మెఱుంగని ధ్యానమేల

మతధర్మ మెఱుంగని మంత్రసిద్ధి యదేల

భక్తిభావములేని భస్మమేల

భూతదయారతిఁ బొందని తను వేల

శాస్త్రార్థ మెఱుంగని చదువదేల

శ్రీ! రసహీనమైన కవితాప్రతిభయేల ॥ వఱమఱంబు లేనట్టి పుష్పములవేల
జ్ఞానసిద్ధిని గాంచని జన్మమేల ॥ నిన్ను దర్శింపలేనట్టి కన్ను లేల?!

సీ! నీనామ మెల్లప్పు నిష్ఠచే జపియింపఁ

దొలఁగవా? దుర్భర దుఃఖతతులు

నీపాదపూజ సన్నియతిచే సలుపంగ

నారదా? కూరఁ ఘోరాఘసమితి

నీసేవ లేచిపోయి నెఱపుచుండినవేళఁ

బాయవా సంసారభారగతులు

నీధ్యాన మేవేళ నిందారఁ జేసినఁ

గాలదా దుస్తరకర్మవితతి

గీ॥ నీమనామంబునం దింతనిగ్గు గలదునీన్ను నమ్మిచేసినపూజ నెగడుచుండు
ద్యుతకటాక్షంబుసంసారతారకంబు ప్రథితవై భవాలంబు! శ్రీభారతాంజలి

నీ॥ ఏదేవినామంబు నెలమిమై జపియింప

సకలార్థసంపదల్ సంభవించు

నేమార యందఱు కేలికసానియై

కంటి రెప్పపగిదిఁ గాయచుండు

నేతల్లి ప్రేమాన నీరేకుజగముల

యందు నంతర్లీనయై వసించు

నేశక్తి శక్తులకెల్లను మూలమై

ప్రకృతిరూపంబున వరులుచుండు

గీ॥ నట్టిశ్రీదేవి వీవ పఠాంబు వీవర రాధవీవ గోదేవివి ప్రకృతివీవ

తులసివీవ సావిత్రివి దుర్గవీవర యన్నిటికి మూలమైన గాయత్రివీవ॥

ఉ॥ అంచితభక్తి నీమహిమ మద్భుతలీలల వెల్లునంచు ని

న్వించిన, సత్యదీక్షఁగొని నీదగువిగ్రహ మెల్లడగ బ్రతి

స్థించిన, నీకథల్ వినినఁ జిత్తము నీపదమందుఁజేర్చి ధ్యా

నించిన నిందునందునను నివృత్తిలు సకలార్థసంపదల్॥

182

ఉ॥ అర్ధనిమేషమైనఁ గమనాదృతిమై నిరుఁ గొల్పునట్లు నే

వృక్షముగాఁగఁ గాలమును బాడొనరింపనియట్లు లెన్నఁచున్

స్వార్థముఁ గోరకే రచన సాగెమరీతి నొనర్చుచున్న సి

ద్ధాధుని రీతి జీవితఫలాశయ మొందఁగఁజేసి భాంతి॥

183

శా. లక్షణ కోట్లు జపంబుసల్పినను వాలాయంబుగాఁ బెక్కు తీ
 ధ డేత్రంబులు భక్తి భావమలరక దర్శించిన భారతీ
 సాహిత్యరము గల్గునే? విమల విజ్ఞానార్థ శాస్త్రాంబుధి
 చీడు మునులంపెట్టకున్న నెటు లుత్తీర్ణు ననుక జేసితి॥ 184

శా. నీ కృపయున్నవారి కవని సమకూడు సమస్త సంపదల్
 నీకృప దప్పేనేని హవణింపవునూ యవి యెట్టివారికి
 నీకరుణకటాక్షముననే గద విష్ణు విడించి శంభులు
 శ్రీకరులై జగద్భరణ సృష్టి లయోద్యతులైరి భారతీ॥ 185

శా. జ్ఞానమువచ్చినంత నొకనాడు భవత్పదపద్మసేవ లే
 మానియెఱుంగ, సత్య-వనమార్గము చాటియెఱుంగ, సత్కృతుల్
 మానియెఱుంగ వేటొకటి మానుదుఁగాని, తడేకదీక్ష సం
 ధానముఁజేసి నిగొలుచు ధర్మము మానియెఱుంగ భారతీ॥ 186

శా. ఒకనిమేషమైన దను వుండినదానికి సార్థకంబుగాఁ
 బెక్కు-కృతుల్ రచించెడు వివేకముఁ బాయక నీదుకాంతి స
 మ్యక-శగాఁగ లేఖలు సమంచితభక్తిని బాదుకొల్పి నే
 జెక్కు-చునుందు నాకిదియ జీవికగాఁ దనరారు భారతీ॥ 187

శా. కవితాసంఘ మొకండు కొల్లపురిలోఁ గల్పించి సంస్థానభూ
 ధవులెల్ల దగులెతి సాయమిడఁగా ధర్మంబుఁ బోనాడకే
 కవితాలేఖల సృష్టిఁజేసి యిలలోఁ గాలంబు పోనెట్టె ని
 కవి సుబోధుఁ డటన్నకీర్తి నిడు మెక్కా-లమ్మునక భారతీ॥ 188

శా. అశువుగాఁగ నిన్ను సముదంచిత పద్యసుమాళితోడ నా
 యాశలుదీరునట్లుగ నిరంతరము భజించునట్లు వా
 గీతుఁడుమెచ్చునట్లు కృతకృత్యులఁ గాంచెడునట్లు భారతీ
 జెశలమైన వాక్కు లిడవే దయనింపి తరింపఁజేయవే॥ 189

౧౧. నా రతనాంబ సంపదలు నాకిడ నేమిట లోటులేదు ని
గోరను వానికై మఱలఁ గోరికలీరికలెత్తఁ దల్లి! నేఁ
గోరుదు సౌఖ్యజీవితము కూరిమిపెంపున నిమ్ముదాని ని
డారి నీకటాక్షశకలాకలనాయతి శ్రీసరస్వతి! 190

౧౨. తల్లీ! నీశుభదర్శనంబున భవద్దాథా చమత్కార దీ
వ్యల్లీలా పృతిభావిలాస రసవద్భాగ్యంబు వర్ణింపఁగా
నెల్లల్మీతెడు ప్రేమభావ మెదలో నీరాజ్ఞి రత్నాంబ సౌ
ధిల్లజేసి క్షణంబులోనఁ బ్రకటింపఁ నీకటాక్షమ్మునఁ 191

౧౩. ఆయను యాకృతి మిగులనాదరభావముతోడఁ జూచె ను
శ్రేయ మెసంగు నీకథలఁ జెప్పటఁజేసి జగంబులోన నా
కీ యశ మబ్బఁజేసెఁ దరియించితి నీకృపచేతఁ గాన దీ
ర్ఘాయువు రాజ్ఞికిమ్ము కృతులన్నియు నిల్ప నితోధికంబుగఁ 192

౧౪. శ్రీయుక్ సంపదలిచ్చి భూప్రజలకుఁ జేదోడుగానుండి ను
శ్రేయంబొప్పుగ రాజ్యపాలనకథా రేఖావళి దిద్ది సౌ
ఖ్యాయత్తంబుగ నేలు రాజ్ఞి కెపు డత్యారోగ్యసంధాన పూ
ర్ణాయుర్దాయము నిమ్ము భక్తజనరక్ష! దీనరక్షామణీ! 193

౧౫. తల్లి! దుష్టానిబోలి భూప్రజలకుఁ ధర్మాంబు శాసించుచు
గొల్లల్ గా ధనధాన్యరాసు లిడు మా కొల్లాపురాధీశ్వరి
దర్శి వేంకటరత్నమాంబజనని దత్సంతతి గీర్తనం
పల్లీలా విభవంబు లిచ్చి యనుకంపఁ బ్రోవు మోభారతి! 194

౧౬. దేవ బ్రాహ్మణభక్తి గల్గి సతము దీక్షాభిమాన క్రియా
భావానూనపటుత్వవృద్ధి రచనాప్రావీణ్యము జూపి నీ
సేవాధర్మ మతిక్రమింపక గుణశ్రీయుక్తి దీపించు శ్రీ
దేవి వేంకటరత్నమాంబజనని దీవింపు మోభారతి! 195

శా. వాపీ కూప తటాక సత్కృతులు దేవస్థాన సంతానముల్
స్థాపింపంగల ధర్మబుద్ధిగొని రాజ్య ప్రాజ్య లోకావన
వ్యాపారంబున నేను లేర్పటచు రత్నాంబామహారాజ్ఞకి
బ్రాహ్మైరక్షణసేయుమమ్మ జననీ! పృథ్వీసాక్షాత్కరణీ
సీ! కరుణారసం బొల్కఁగాఁ బలుకుటయెకాని

196

పరుషవాక్యంబులఁ బలుకఁ డెపుడు
నిచ్చుచో దాన మొతేని నిచ్చుటకాని
యింతయిచ్చితి నంచు నెంచఁ డెపుడు
నుపకారమును జేయ తృప్తిహించుటకాని
యపకారగుణ మెందు నరయఁ డెపుడు
సత్యవాక్యంబుల సార మొంచుటకాని
కలనైన నన్యతంబుఁ బలుకఁ డెపుడు

నెట్టియెడనైనసాహసమింతదాల్చువీరుఁడేకానివెనుకంజవేయఁడెపుడు
నిట్టిశ్రీజగన్నాథసమ్రాట్టు నెపుడుభారతీ! శుభదృష్టిఁగాపాడుమమ్మ!
నిండుకూర్మివరమ్ములు రెండొసంగు శ్రీమాజగన్నాథభూపాలమాళి కిష్ట
తరత్తు సంప్రాప్తియభ్యుదయపూర్తి శ్రాజ్ఞకిమ్ము చిరాయువురాణమీమా
చిత్రీవిచిత్ర సంగతులఁ జేర్చి రచించెనువారు నీకృపా
పాత్రితఁ గాంతురన్న నిను పర్ణవఁజేసి రచించుకావ్య మే
మాత్రీముఁ దీసిపో ద నెడుమాటయె యూతఁగఁ గాంచి నీకథా
చిత్రీముమాత్రీమే రచనఁజేసితి వాక్కుకొలంది భారతీ! 199

! ఎల్లర భుక్తి ముక్తులిడి యేలెడుతల్లివి దీనకోటుల్
జెల్లఁగఁ బ్రోచుతల్లివి విశాలమనమ్మున భక్తకోటి రం
జెల్లఁగఁ జేయుతల్లివి; వచింపఁగ నేల? జగంబులోపల్
దల్లులకెల్లఁ దల్లివి ముదంబిడుతల్లివి నీవె భారతీ! 200

❖ నా హృదయంబులో మిము ఘనంబుగ నిల్పితి భక్తి పెంపునక
దేహమునుండుదాక జగతీపతి! మిమ్ము స్మరించుచుండు నా
న్నేహాలతాకవిత్వ పుసిద్ధికి వృద్ధికిఁగారణంబు మీ
దోహదమే యటంచుఁ దలఁచుక సతతంబును లక్ష్మరాట్పభా!

❖ నీకృపచేతఁగాదె ధరణీపతి! కొల్లపురంబుఁ జేరుటల్
నీకరుణాకటాక్షములు నెక్కింనుటగద నాఁడునాటికిఁ
బ్రాకె మదీయసంఘ మొకపట్టున విఘ్న మెఱుంగఁబోక యో
శ్రీకర! లక్ష్మరాయస్మృతశేఖర! వృద్ధిగనుంటి నన్నిటక॥

మ! ఇదునా రేడులవెనకఁ గొల్లపురిలోఁ బ్రారంభముక గాంచుచు
బదిలంబొప్పుగ రత్నమాంబిక దయాపారీణతక గాంచి నే
ద్రువల్లక తెలుంగుకూతు రెలలోఁ గొండంతగా నయ్యె నా
కెడలో సంతసమయ్యె ధన్యఁడయితక బృహ్మీశ! వేయేటికిక॥

❖ ఓ ధరణీమనోహర! ఒహూక్తులు చాటఁగనేటి కీజగ
న్నాఘ్నఁడు మీకుమారుఁడు ఘనంబుగ న స్మరుభక్తితోడ నా
రాధసేసేయు, మీసుత సరస్వతియుక గురుభక్తినింపు, నా
కీధరలోన లోపమొకయింతయు లేదు సుఖంబు గల్గెడిక॥

గీ॥ వేటువేటుగఁ జాటి విన్పించనేల?

విడ్డలంద తావంతయు వెలితిలేక

గురుఁడనంచు సదృశిత్తోఁ గొలుచుచుందు

మఱువశక్యంబె మీమాట మానవేంద్రీ॥

